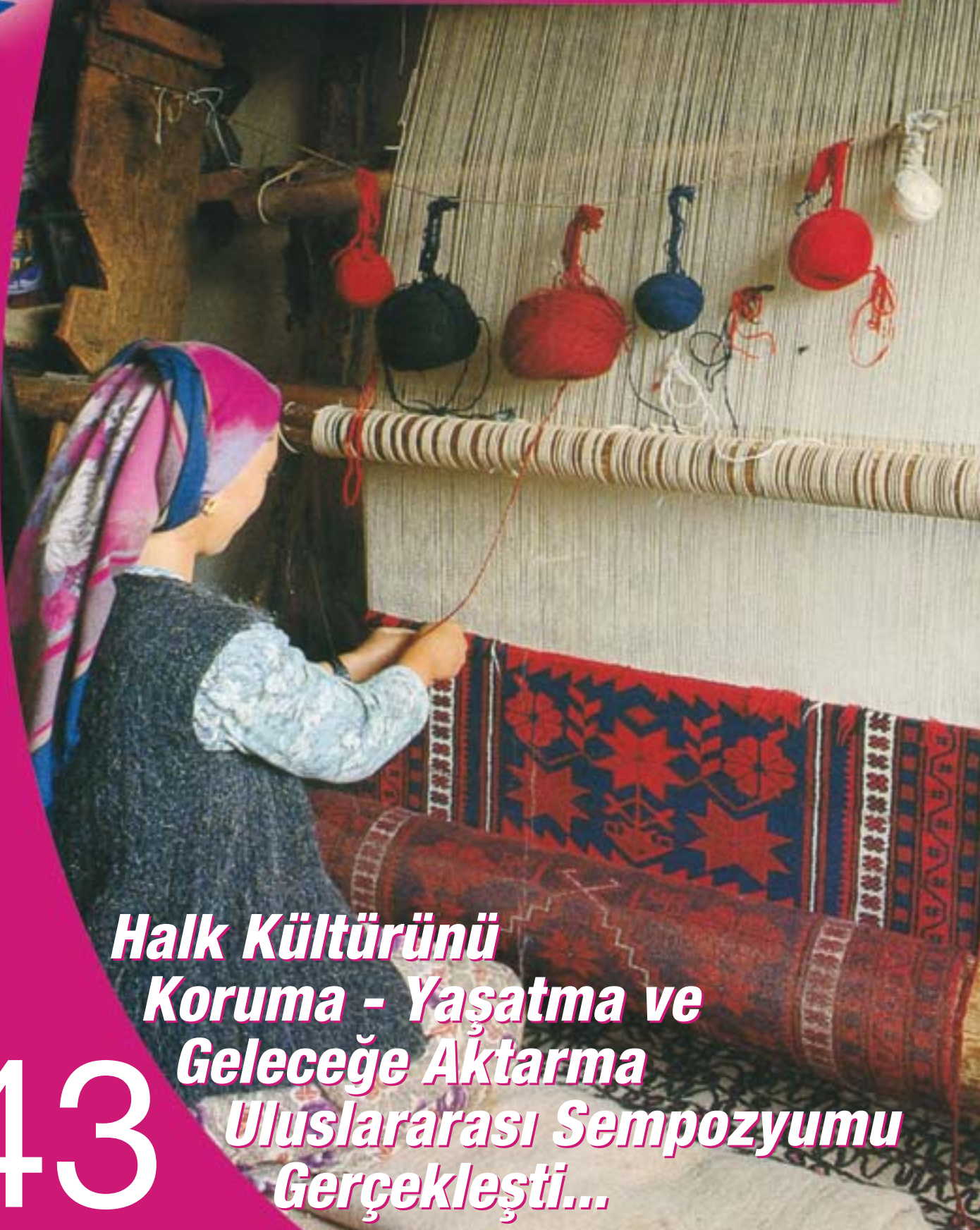

Yıl: 11 Sayı: 43 Fiyat: 15.000.000.-TL / 15.- YTL EKİM - KASIM - ARALIK '05

MOTİF

Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Dergisi ISSN 1303 - 4146

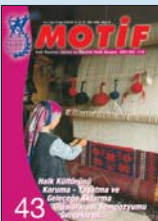
***Halk Kültürünü
Koruma - Yaşatma ve
Geleceğe Aktarma
Uluslararası Sempozyumu
Gerçekleşti...***

43

EKOL®

İçindekiler

Ekim / Kasım / Aralık '05

2 Türk Dili, Türk Milletinin Kalbidir, Zihnidir...

4 Seydiler Kilimlerinin Motifleri ve Anlattıkları

8 Baraklara Genel Bakış ve Türk Halk Müziğindeki Yeri

10 Şan ve Ses Eğitimi :
Ses Sanatçılarında Ses Bozukluklarının Nedeni

14 Üniversitelerimizde Türk Müziği Eğitimi ve Akademik İtibarını Arayan "Sanatsal Sunum" Kavramı

18 Geleneksel Türk Kadın Giyiminde Kullanılan Önlükler

22 Halk Bilimi ve Halkla İlişkilerde İletişim

24 Çatalca ve Merkez Köylerinde Kadın Başlıklarının Tasnifi ve Analizi

28 Aşıklar Diyarı Sivas

32 Hayat Bayram Olsa...

36 "Halk Kültürünü Koruma - Yaşatma ve Geleceğe Aktarma" Uluslararası Sempozyumu Gerçekleşti...

44 "Motif"ten Haberler

Türk Dili, Türk Milletinin Kalbidir, Zihnidir...

“Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için mukaddes bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz badireler içinde, ahlâkının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, velhasıl bugün kendi milliyetini yapan her şeyin, dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”

Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK, Türkçe'nin önemini, güzelliğini ve korunması gereken mukaddes bir hazine olduğunu işte bu sözleri ile ifade etmiştir.

Değerli Motif Okurları, dergimizin bu sayısında sizlerle kültürümüzün temeli olan dilin önemi ve karşı karşıya bulunduğu tehlikeler üzerine paylaşımda bulunmak istedik.

Evet, kültürün temeli olan dil, bir milletin tarihi ile de yakından ilgilidir. Dil, edebiyat ve genellikle kültür kavramına giren her şey, yüzyıllar boyunca gelişmiş ve bizlere tarihten miras kalmıştır. Genç nesiller, tarihi hakkındaki bilgiyi, öğrenme yoluyla elde etmektedir. Ve bu öğrenimde en önemli unsur dildir. Yani Türkçe'dir. Tarihten gelen kültürel değerlerimizi ancak anadilimizle koruyabiliriz.

Türk kültürünün korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılmasında bu derece önemli sahip Türkçe'mizin bugün içinde bulunduğu kirlenme, her Türk vatandaşını düşündürmekte, ilgilendirmekte ve üzmetmektedir.

Kendi tarihini öğrenemeyen, kültürünü tanıyamayan ve her şeyden önce kendi anadilini koruyamayan bir gençlik, milletine karşı bir sorumluluk duygusu hissetmez.

Bu sebeple çocuklarımıza evvelâ kendi anadilini, daha sonra da tarihini ve kültürünü öğreterek, “tarih ve kültür bilinci”ne ulaşmalarını sağlamalıyız.

Bu aşamada en büyük sorumluluk orta yaşın üzerinde olan insanlardadır. Çünkü anadilimizin korunmasında ve yaşatılmasında kırk yaş üzeri insanlar, daha büyük bir sorumluluk bilinciyle hareket ettiği sürece; genç kuşaklar onlardan aldıkları feyz ve cesaretle, Türk dilinin kirlenmesine karşı her türlü tehlikenin karşısında kendinden emin ve dimdik durabilmeyi başaracaklardır.

Ayrıca, esas sorumluluğun devlet makamlarımızda, bakanlıklarımızda, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinde, üniversitelerimizde, ilim insanlarımızda ve eğitim - öğretimin başladığı ilk andan itibaren gidilebilecek son noktaya kadar görev alan eğitimcilerimizde ol-

duğu da unutulmamalıdır.

Gelişen teknoloji ve sanayileşme ile dünya âdeta global bir köy haline dönüşmektedir. Sanayide, teknolojiye ve daha bir çok alanda hissedilir değişimler ulusların birbiriyle yakınlaşmasını arttırmaktadır. Bu yakınlaşma beraberinde gerek dilde ve gerekse kültürde etkileşimi de getirmektedir.

Dünya genelinde her şeyin birbirine karıştığı, ulusların ana dillerinin zarar gördüğü ve bu zararın kültürel yozlaşma boyutuna kadar gidebildiği bu tehlike karşısında ana dilimizi korumak, Türk toplumu için büyük önem arz etmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Zeki KUŞOĞLU, gelişen ve değişen dünyada ana dilin önemini “Milletlerarası olmak için milli olmak gerekir. Milli olmanın yolu ise ana dilden geçer.” sözleri ile ifade etmiştir. Gelişen dünyayı ve dünya insanını tanımak, dünya genelinde her alanda yaşanan gelişmeleri takip etmek elbette ki gereklidir. Ancak bunu yaparken ana dilimizi, tarihimizi ve kültürümüzü korumak ve kendimizde var olan farklılıkların bilincinde hareket etmek gerekir.

“Kirlenme” sözcüğü, hepimizin bildiği gibi kirli duruma gelme, pislenme anlamına gelmektedir. Örneğin, denize kirli ve yabancı maddeler akıtıldığında deniz kirlenir. Havaya kirli ve zararlı gazlar karıştığında hava kirlenir. Bu kirlenmelerin sebebi, doğal olanlara, doğal olmayan şeylerin karışmasıdır. Bu örneklerdeki olaylar kimi zaman yıkımlara; kimi zaman da canlıların yaşamında ölümlere yol açmaktadır. İşte dil kirlenmesi için de aynı şey geçerlidir. Dilin doğal yapısına yabancı öğeler karıştırılınca dilde kirlenme meydana gelir ve dilin doğallığı bozulmaya başlar.

Soylu, zengin ve yetkin “Türkçe”miz, özellikle son yıllarda, yabancı ve zararlı öğelerden dolayı büyük bir kirlenmeyle karşı karşıyadır. Dilimize sonradan giren öyle yabancı sözcükler var ki adeta kirlenici, yok edici bir durumdadırlar. Yüzyıllardır kullanılan sözcüklerimiz, yaban ellerden “zorla” dilimize sokulan bu kirlenici ve yok edici sözcükler yüzünden ciddi bir tehlikeyle karşı karşıyadır.

Değerli okurlar, dil, düşüncenin aynasıdır. İnsanlar sözcüklerle düşünürler. Sağlıklı düşünebilmek için sağlam bir ana dil eğitimi almak ve ana dilimizi her türlü yabancılaşmadan, kirlenmeden ve yozlaşmadan korumak gerekir. İşte gençlerimizin tarihi geçmişlerine ve kültürel değerlerine sahip çıkarak bu değerli hazineyi kendilerinden sonraki nesillere aktarabilmeleri de ana dillerine sahip çıkmalarından geçecektir. Yozlaşmış bir dille üretilen düşünceler başka başka kirlenmelere, bozulmalara ve yabancılaşmalara sebep olacak, bu değerli hazine, gelecek yarınlarda çok daha büyük tehlikelerle karşı karşıya kalacaktır.

Dünyada en eski ve köklü dillerden biri olan Türkçemizi yaşatmak istiyorsak onu her türlü kirlenmeden korumalıyız. Bu korumanın, tarihimizi ve kültürümüzü korumayı da beraberinde getireceğini asla unutmamalıyız.

Kıscacası, dil yoksa, medeniyet yoktur, sanat yoktur, tarih yoktur, hukuk yoktur velhasıl hiçbir şey yoktur.

Her şey, bizleri birbirimize kenetleyen, tarihimizi ve kültürümüzü tanımada ve yaşatmada bizlere ışık tutan en güçlü bağ Türkçe için...

Saygılarımla.

M.Zeki BAYKAL

Zeki Baykal

Turkish Language is Turkish People's Heart and Understanding...

"Turkish Language is the most beautiful, richest and easiest language of the world. That's why each Turkish citizen likes his/her language and tries to ennoble it. Besides, Turkish Language is a sacred treasure for Turkish people. Because, Turkish people, within the unforeseen dangers, see that their morality, traditions, memories, benefits, in short everything that forms their nationality today have been maintained thanks to their language. Turkish language is Turkish people's heart and understanding."

Great Chief Mustafa Kemal ATATURK has expressed the importance of Turkish, its excellence and its being a sacred treasure that must be preserved with these words.

Esteemed Motif Readers, in this edition of our periodical we have wanted to share with you the importance of the language which is the basis of our culture and the dangers that it faces.

Yes, the language which is the basis of the culture is also related closely with the history of a nation. Everything entering in language, literature and generally culture concept has developed over the centuries and has been handed down us from history. The youth generations obtain the information of their histories by learning. And in this learning, the most important element is the language. That's to say, it is Turkish. We may preserve our cultural values coming from history only with our mother tongue.

The pollution in which today our Turkish Language that has such a great importance in preserving, keeping alive Turkish culture, and transferring it to future generations encounters makes each Turkish national think, concerns and worries them.

The youth who are not able to learn their history, know their culture and above all preserve their mother tongues do not feel the feeling of responsibility against their nation.

That's why; we must teach our children firstly their mother tongue, then their history and culture and provide them to reach "the consciousness of history and culture."

In this stage, the people who are above middle age must carry the biggest responsibility. Because, as long as the people who are above 40 year-old behave with the consciousness of greater responsibility in preserving our mother tongue and keeping it alive, the youth generations shall achieve being able to stand upright and assured against all the dangers for

getting spoiled of Turkish Language with the prosperity and courage that they get from them.

Besides, it must not be forgotten that the main responsibility must be undertaken by our governmental authorities, our ministries, representatives of government institutions and organizations, our universities, our scientists and our educators serving from the first moment to the last point in terms of education.

Thanks to the developing technology and industrialization, the world nearly transforms into a global village. The noticeable changes in industry, technology and many fields increase becoming closer of the nations. This situation brings in its train the interaction in terms of both the language and culture.

For Turkish people, it is very crucial to preserve our mother tongue against the danger that everything melts into each other throughout the world, the mother tongues of the nations suffer and this suffering may reach cultural degeneration level.

Our esteemed teacher, Prof. Dr. Mehmet Zeki KUŞOĞLU has expressed the importance of the mother tongue in the world changing and developing saying as "In order to be international, one must be national. The road to be national passes from mother tongue." Of course, it is necessary to know the developing world and world people, and follow up the developments lived in each field throughout the world. However, while doing this, it is necessary to preserve our mother tongue, history and culture and act by being conscious of the differences in ourselves.

The word of pollution, as all we know, means becoming dirty or getting dirty. For instance, when dirty and external substances are drained into the sea, the sea gets dirty. When dirty and harmful gases mix in the air, the air gets dirty. The reason of this pollution is mixing of the unnatural things into the natural ones. The events in these examples sometimes give rise to destructions and sometimes to deaths in lives of living creatures. And the same thing is valid for language pollution. When the external elements mix with the natural structure of the language, the language pollution becomes a reality and the naturalness of the language begins to get spoiled.

Our Turkish Language which is noble, rich and competent faces a big pollution problem due to foreign and harmful elements especially in recent years. There are such foreign

words coming in our language afterwards that they are almost pollutant and destructive. Our words having been used for centuries face with a serious danger due to those pollutant and destructive words put in our language "forcibly" from foreign lands.

Esteemed readers, language is the mirror of the thought. The people think with words. In order to be able to think healthy, it is necessary to get a sound mother tongue education and to preserve our language from all kinds of estrangements, pollutions and degenerations. For our young people to be able to transfer this valuable treasure to the generations after them, this situation shall be able to be possible with their claim for their mother tongue by looking after their histories and cultural values. The thoughts produced with a degenerated language shall cause other pollutions, spoilages and estrangements, and this valuable treasure shall face with even bigger dangers in future generations.

If we want to keep our Turkish, one of the oldest and most fundamental languages of the world, alive, we must protect it from all kinds of pollutions. We should never forget that this protecting shall bring in its train the protecting our history and culture as well.

In brief, if there is not a language, neither there is religion, nor civilization, nor art, nor history, nor law, in short, nor anything.

Everything is for the strongest link Turkish clamping us with each other and throwing light on us in knowing our history and culture and keeping it alive.

With my deepest regards,

Seydiler Kilimlerinin Motifleri ve Anlattıkları

Yrd. Doç. Dr. Sema ETİKAN
Muğla Üniversitesi, Milas Sıtkı Koçman Meslek Yüksek Okulu, Halıcılık Programı

Kültürümüzün en güzel örneklerinden olan kilim dokumacılığımız birçok yörede yapılmaktadır. Bu çalışmada da Seydiler yöresinde dokunan kilimlerin motif özellikleri incelenmekte ve bu motiflerin anlamları üzerinde durulmaktadır.

Anadolu'nun hemen her bölgesinde yüzyıllardır üretilmekte olan kilimler Türk kültürünü, gelenek ve göreneklerini nesilden nesile aktarmaktadır. Her yörenin kendine ait renk motif ve desen özelliği bulunmakta ve yöre insanı kullandığı renk ve dokuduğu motif ile duygularını, düşüncelerini, inancını, gelenek ve göreneğini dışarıya yansıtmaktadır.

Kendine ait renk ve motif özelliğine sahip yörelerden biri de Muğla ilinin Fethiye ilçesine bağlı Seydiler köyüdür. Seydiler Fethiye'nin kuzeydoğusunda yer alan 200 haneli ve yaklaşık 1000 nüfuslu bir köydür. Fıstık, pamuk ve mısır tarımı ile uğraşan yöre insanı çok uzun yıllardır da kilim dokumacılığı yapmaktadır. Eskiden yörede yürüklerin yaşadığı ve daha sonra yerleşik düzene geçtikleri düşünülmektedir. Bu insanlar yaşam şekillerini özgün renk ve motiflerle dokudukları kilimlere aktarmışlardır.

Bölgede kilim dokumacılığı Seydiler köyünden başka Seki ve Kemer beldesinde ve Kemer beldesine bağlı Atlıdere ve Ören köylerinde de yapılmaktadır. Bütün bu yerleşim yerlerinde dokunan bu kilimler 'Seydiler kilimi' adı ile tanınmaktadır.

Geçmişte yörede kilim dokumada kullanılan iplikler koyundan kırılan yünlerin temizlendikten sonra tengerek (kırman) yardımı ile istenilen incelikte bükülmesi sonucunda elde edilmekteydi. Daha sonra bu iplikler yine yörede yetişen bazı boya bitkilerinden çeşitli yöntemlerle elde edilen boyalarla boyanmaktaydı. Günümüzde ise hazır olarak satın alınmakta, ancak birkaç dokumacı hâlâ ipliğini kendisi hazırlayıp ceviz, kökboya, sütleğen gibi bitkisel boyları kullanarak boyamaktadır.

'Kilim ağacı' adı verilen tezgahlarda çeyizlik ve kullanım amaçlı dokunan bu kilimler kullanım alanlarına göre de büyük dar kilim, yolluk, seccade, heybe, paspas, çanta gibi çeşitlilik göstermektedir.

Seydiler Kilimlerinin Motifleri:

Seydiler kiliminin genel desen özelliği içten dışa doğru büyüyen eşkenar dörtgen şeklinde geometrik motiflerin yan yana ve üst üste sıralanması ve bu motiflerin dar ve enli bordürlerle çerçevelenmesi ile oluşmaktadır. Bazılarının dokunmasında kilim tekniğiyle birlikte cicim ve zili tekniği de kullanılmaktadır.

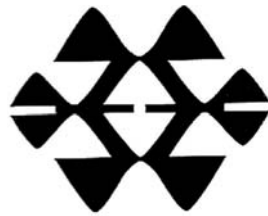
Foto.2.'de büyük dar kilimin bir

Foto 2

bölümü görülmektedir. Orta bölümü oluşturan eşkenar dörtgen şeklindeki geometrik desenler biri geniş diğeri dar olmak üzere iki bordürle çerçevelenmiştir.

Eşkenar dörtgen şeklindeki desenin merkezinde yer alan beyaz renkli iplikle dokunan motif "kurt ağzı" ya da "kurt izi" olarak adlandırılan motiftir. (Şekil 1.) Bu motif stilize edilmiş kurt ayak izi ve kurt ağzı şeklindedir. Kurt,

Şekil 1

koyun ve keçi yetiştiren Anadolu insanının en çok korktuğu hayvan olmuştur. Bu korkularını ürettikleri dokumalara yansıtmışlardır. Çünkü Anadolu insanı kullandığı herhangi bir ürünün üzerinde bu hayvanın stilize edilmiş bir motifi yer alırsa korunacağına inanmıştır. Niğde, Şarköy, Kayseri gibi birçok yörede korunmak düşüncesiyle birbirine çok benzer şekilde stilize edilerek kullanılan bu motif Seydiler kilimlerinin de ana motiflerindedir. Yörede bu motife "koca bıyık" adı ve-

rilmektedir.(1,2)

Koca bıyık motifinin altında ve üstünde mavi renkli iplikle dokunmuş "serpmece" motifi yer almaktadır. Yine Afyon, Hatay gibi birçok yörenin kilimlerinde görebileceğimiz bu motif stilize hayvansal motiflerden "kuş" motifidir. (Şekil 2.) Kuş motifi çok çeşitli şekillerde stilize edilmiştir. Bazen mutluluğu, sevinci anlatır, bazen de ölen kişinin ruhunu temsil eder (2).

Bir sonraki siyah iplikle dokunmuş ve yine siyah ve mavi renklerle devam eden motif yörede "yantır" olarak adlandırılmaktadır. Farklı renklerde iç içe geçerek dokunmuş eşkenar dörtgen şeklini oluşturan bu motif Mut, Mersin, Konya gibi yörelerin kilimlerinde sıkça görülmektedir ve genel olarak bereket motifi adı altında incelenmekte-

Şekil 2

Şekil 3

dir. (Şekil 3.) Birçok değişik formu dokunan "bereket" motifi Anadolu insanının el sanatı ürünlerini oluştururken vazgeçemediği bir motiftir (2,3).

Bereket motifinin içinde yer alan ve yeşil renkli iplikle dokunmuş olan motif 'tırnaklı' motiftir. Benzerlerine Konya kilimlerinde rastlanılan bu motifin adlandırılmasına ve anlamı ile ilgili bir açıklamaya literatürde rastlanılmamıştır.

En dışta yer alan ve eşkenar dörtgeni tamamlayan kırmızı ve yeşil ipliklerle dokunmuş çengel şeklinde sıralanan motife yörede "kıvrım" denilmektedir. Bu motif 'kurt ağzı' ya da 'kurt izi' olarak adlandırılan motifin değişik bir çeşididir (Şekil 4.) (2).

Şekil 4

Kilimin eninde alt ve üst kısımda yer alan dar bordürde sıralanan su yolu motifine 'has gelin öldüren' motifi de-

nilmektedir. Bu motif “çengel” motifinin yatay olarak sıralanması ile oluşturulmuştur. (Şekil 5.) Çengel motifi halı ve kilimlerde dik ve yatay olarak oldukça sık kullanılan bir motiftir.

Şekil 5

Korunma anlamı taşıyan motiflerdendir. Kötü gözün etkisini yok etmek amacıyla kullanıldığı gibi birleştirme, bağlılık gibi anlamları da ifade eder.

Enli bordürün tamamına Seydiler’de “hesaplı su” denilmektedir. Bordürü oluşturan motiflerin üst sırada yer alanları “eli belinde”, alt sırada yer alanları ve daha büyük olanları ise “koç boynuzu” motifidir. (Şekil 6.7.) Her iki motif de Anado-

Şekil 6

Şekil 7

lu’da dokunan kilimlerde sık olarak kullanılmaktadır.

Anadolu’nun ilk çağlarından günümüze kadar gelen eli belinde motifi ana tanrıçanın sembolüdür. Kadını, bereketi ve doğurganlığı simgelemektedir. Koç boynuzu motifi ise yine bereket ile birlikte kahramanlık, güç ve erkeklik sembolüdür. (2,4,5,6)

Kilimin her iki dik kenarında parmak şeklindeki uzantıları olan beyaz renkli iplikle dokunmuş motife yörede “ak direk” yada “parmak” denilmektedir. Anlamı korunma ile ilgili olan bu motif “el”, “parmak” ya da “tarak” olarak adlandırılmakta ve farklı formları birçok yöre kiliminde görülmektedir (Şekil 8.) (2).

Şekil 8

Şekil 9

Foto 3

Şekil 12

Şekil 13

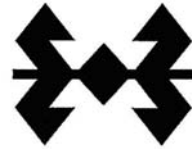

Şekil 14

tifi yüklendiği sembolik anlamından dolayı doğum ve çoğalmayla ilgili motifler grubunda yer almaktadır. Aileyi, kadın-erkek birliğini, ailenin devamlılığını, bereketi ve sevgililerin birleşme arzusunu simgeler (2, 4).

Foto. 4’te görülen kilimde alt ve üst bölümünde yer alan altıgen formunda dokunmuş iri motifler, yörede “yassı tabak” ya da “tabaklı” adını almaktadır. Doğum ve çoğalmayı anlatan motifler grubunda yer alan bu motife “sandıklı” denilmektedir. Evlilik isteğini ve bebek beklentisini simgeler. Her genç kıza evlilik öncesi alınması gereken çeyiz sandığının stilize edilmiş halidir. Bunlar kilimin orta zemininde dört köşede de yer almaktadır. Ayrıca bu motif bazı yörek kilimlerinde de kurt izi adı ile dokunmaktadır. (2,4,5)

Bu kilimde yer alan bir başka farklı motif ise; sağ yan tarafta kurt ağzı motifinin üstünde yer alan ve kırmızı-siyah dokunmuş olan “göbekli sındılı” motifidir. Bu motif, farklı renklerde dokunmuş olarak kilimin değişik yerlerinde görülmektedir. Göbekli sındılı motifi de koç boynuzu motifinin değişik bir formudur (Şekil 10.)

Şekil 10

Şekil 11

Foto. 5’te verilen kilimin ortasındaki eşkenar dörtgen şeklindeki deseni çevreleyen bordürdeki motife yörede “ak sulu” denilmektedir. Yaşamı simgeleyen motiflerden “göz” motifinin sıralanması ile oluşturulmaktadır. (Şekil 11.) Göz motifi, kilimlere kötü niyetli nazarlar taşıyan gözün verebileceği zararların önlenmesi için korunma amaçlı dokunmaktadır. Çünkü gözün verebileceği zararın yine göz tarafından önenebileceğine inanılmaktadır (2).

Bu kilimde eşkenar dörtgen şeklindeki desen bittiği yerde köşelerde çengel motifinin farklı bir formu yer almaktadır. Bu motife yörede “çakmaca” denilmektedir. (Şekil 12.) Çakmaca motifi diğer yöre kilim ve cicimlerinde de yaygın olarak kullanılmaktadır ve “çakmak” adı ile de bilinmektedir. (5,7,8,9)

Bundan sonra anlatılacak örnekler Seydiler ve yöresinde daha önce yaygın olarak dokunan ancak günümüzde dokumacılığı bırakılan kilimlerdir. Bu kilimlerde kilim tekniğinin yanı sıra zili ve cicim tekniği de kullanılmıştır.

Foto. 6’da görülen kilime “al namazlağ” yada “al tabaklı” denilmektedir.50-60 yıllık olduğu belirtilen bu kilimin özelliği zemininin tamamen kırmızı renkle dokunmasıdır. Zeminine zili tekniği ile seyrek olarak yörede “tabak” adı verilen “yıldız” motifi yerleştirilmiştir. (Şekil 13.) Anadolu halkının inancına göre yıldızlarla insanlar arasında bağlantı bulunmaktadır. Buna göre in-

Foto 4

Foto 5

Foto 6

Foto 7

Foto 8

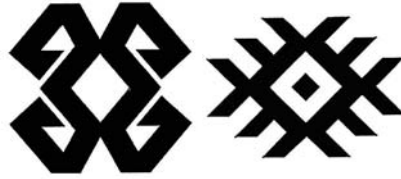
Foto 9

sanların alın yazıları yıldızların hareketine bağlıdır ve yıldız falına bakılarak geleceği görmek mümkündür. İnsanın yaşamı ile iç içe olan yıldız Anadolu'da dokumacılar tarafından stilize edilerek halı, kilim ve diğer düz dokuma yaygılarda yaygın olarak kullanılmaktadır (2).

Kilimin zeminini çevreleyen dar bordürde ise yine zili tekniği ile dokunmuş kırmızı beyaz renklerde sıralanan "göz" motifi yer almaktadır. Yörede dokumacılar tarafından bu motife "eşek boku" denilmektedir.

Kilimin alt ve üst kenarına birer sıra olmak üzere yörede "cıngıllı su" adı verilen "su yolu" motifi dokunmuştur. (Şekil 14.)

Su yolu motifi, yaşama ilgili motiflerdendir. Su yeniden doğusun, bedensel ve ruhsal yenilenmenin, yaşamın akışkanlığının, sürekliliğin, bereket, soyluluk, bilgelik, sağlık ve erdemin

Şekil 15

Şekil 16

sembolüdür (2). Su yolu motifinin altında ve üstünde ise seyrek şekilde yörede "koca yanış" denilen koç boynuzu motifleri yerleştirilmiştir. (Şekil 15.)

Foto. 7.'de görülen kilim eskiden ekmeklerin saklanması için kullanılan bir dokumadır. "Ekmek mendili" adı verilen bu kilim geçmişte yörede her genç kızın çeyizinde bulunan değerli bir eşyadır. Ancak gelişen yaşam standartları sonucu ekmek mendilinin yerini ekmek dolapları almış ve bu dokumada artık güncelliğini ve önemini kaybetmiştir. Kare şeklinde dokunan bu kilimin zemini daha çok kırmızı ya da vişneçürüğü rengindedir. Yine zemin üzerine beyaz, siyah, mavi, yeşil ve sarı renklerde seyrek olarak cicim tekniği ile desenlendirme yapılmıştır.

Foto. 8.'de yörede "alara" adı verilen kilimlerden bir örnek görülmektedir. Büyük boyutlarda dokunan bu kilimin özelliği enine renkli şeritler oluşturularak dokunmasıdır. Renkli şeritlerin üzerine ise cicim tekniği ile motifler yerleştirilmektedir. Renkli şeritler mavi kırmızı ve bordo olarak sıralanmakta aralarda bej renkli şeritler yer almaktadır. Renkli şeritler üzerinde ise bir sıra yörede "koca yanış" adı verilen koç boynuzu motifi, bir sırada "pıtrak" motifi dokunmuştur. (Şekil 16.) Pıtrak motifi tarlalarda bulunan ve dikenleri ile insanlara ve hayvanların tüylerine yapışan

bir bitkinin stilize edilmiş halidir. Anadolu kilimlerinde yaygın olarak kullanılan pıtrak motifi de anlamı korunma ile ilgili olan motiflerdendir. Pıtrağın üzerindeki dikenlerin kötü gözü uzaklaştırdığına inanılmaktadır (2).

Foto 9'da görülen kilim de "alara" adı verilen kilime bir örnektir. Ancak bu kilimde cicim tekniği ile desenlendirme yapılmamıştır. Yörede "düz çubuklu" da denilen bu kilimde çubukların dokunmasında mavi, kırmızı, yeşil ve bordo ana renkler olarak kullanılmıştır. Yine renklerin her birinin arasında bej renkli çubuklar görülmektedir.

Yörede giderek kilim dokumacılığı ile uğraşanların sayısı azalmaktadır. Bunun sonucunda da, kendine özgü renk, motif ve desen özelliğine sahip olan ve geçmişten günümüze kadar en az değişimle gelmeyi başarabilen bu kilimlerin üretimi birkaç yıl içerisinde bitecektir.

Kültürel zenginliğimizin bir parçası olan Seydiler kilimine sahip çıkılması, korunması için yeterli tanıtımın yapılması, geleneksel renk, motif ve desen özelliğinin yaşatılması ve yaygın olarak üretimin tekrar sağlanması için önlemler alınması gerekmektedir. Bu da konu ile ilgilenen kişi ve kuruluşların, özellikle de yerel yönetimin desteği ile mümkün olabilecektir.■

Kaynakça:

1. Durul, Y. Türk Kilim Motifleri. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 62. Ankara. 1987. 104s.
2. Erbek, M. Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri. T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara. 2002. 218s.
3. Özay, S. 'Anadolu Kilimlerinin Tapestry Kategorisindeki Yeri', Türkiye'de El Sanatları Geleneği Ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları:1861.HAGEM Yayınları:237.Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:51.Ankara. 1997.
4. Aydın, Ö. 'Ege Bölgesindeki Bazı Köylerde Dokunan Kilimlerin Desen Özellikleri ve Değerlendirilmesi', Standart Dergisi, Yıl:32 Sayı:383. TSE Yayını,1993.
5. Durul, Y. Anadolu Kilimlerinden Örnekler 2. İstanbul. 1987. 52s.
6. Ateş, M. Mitolojiler ve Semboller. Aksis-eda Matbaası . 2001. 231s
7. Görgünay, N. Oğuz Damgaları Ve Göktürk Harflerinin El Sanatlarımızdaki İzleri T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları /2987. Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Sanat Eserleri Dizisi / 442. Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 2002.120s.
8. Aslanapa, O. Türk Sanatı. Remzi Kitapevi . 2003. 454s.
9. Türkmen, N. Orta Asya Türkmen Halıları İle Tarihi Anadolu - Türk Halılarının Ortak Özellikleri. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları:274. 2001. Ankara

Baraklar

Baraklara Genel Bakış ve Türk Halk Müziğindeki Yeri

A. Esin ŞENTÜRK

İ.T.Ü. Türk Musikisi Devlet Konservatuarı

Anadolu'nun bazı bölgelerinde kısmen göçebe hayatı; kısmen de yerleşik olarak geleneklerini koruyan Barak Türkmenlerinin "Oğuzların Kınık ve Beğdili Oymağından" oldukları ileri sürülmektedir (1).

Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yenilgisinden sonra Anadolu'ya ve İran'a göç etmişlerdir. 11.yy başlarında Anadolu'ya göç edenler, Feriz Bey'in önderliğinde önce Yozgat'a yerleşmişlerdir. Horasan'dan ilk çıkışlarını şu dizlerle dile getirmişlerdir.

"Çıktık Horasan'dan eyledik sökün
Düşürdüler bizi tozlu yollara
Omuzda parlıyor uzun şilteler
Aşırdılar bizi karlı dağlara..."(2).

Yozgat'ta kaldıkları süreç içerisinde yerli halkla iskan yüzünden kavgalar neticesinde Kadioğlu Yusuf Paşa tarafından Urfa'ya, Cula'ya (Urfa'nın güneyindeki Akçakale'den Rakka'ya kadar olan bölge) (3) sürülmüşlerdir.

Günümüzde yerleşim alanları Gaziantep, Nizip, Kilis, Suriye'nin bu yöreye yakın sınır köyleridir.

“Nizip’te Baraklar’ın yaşadığı bölgeye Barak Ovası denir.” (4).

On iki obadan oluşmaktadır. “Torunlu, Kürdili, Eseli, Tiryakili, Göyebakan, Ali İdrisli, Hacı Kasımlı, Mercanlı, Çokşuruklu, Marzıbalı, Çaprazlı, Karakozaklı” (5) en büyüğü Torunlu’dur.

Geçimlerini önceleri hayvancılıkla sağlarken, son yıllarda bağcılık, zeytincilik ve fıstıkçılıkla sağlayan Baraklar kapalı bir topluluk olma özelliğini günümüzde de belli ölçülerde korumaktadır.

Tarihsel gelişimde “Barakların Alevilerle bir arada yaşamaları ve onlarla sosyal ilişkilere girip etkilenmeleri, dinsel yaşam ve düşünce biçimi olarak, Alevi inancının etkilerini göstermektedir.”(6) Ancak kendilerine sorulduğunda Sünni olduklarını ifade ederler.

Baraklarda iyi hareket günah-sevap esasına göre değil, şerefli-şerefsiz olduğuna göre anlam kazanır. Cömertlik, misafirperverlik ve yiğitlik onlarca çok önemlidir. “Üstün bir ahlak anlayışları vardır. Çok önemli geleneklerden biri (oda geleneği) kolektif kullanımlı odalarda misafir ağırlanır. Hırsızlık, cinayet hiç yoktur. Çok yoğun sözlü kültür birikimleri vardır. Tüm Baraklar Ozanlarının şiirlerini, ezgilerini ezbere bilirler.” (7)

Barak kelimesi sözlük anlamı olarak; “Çok kıllı insan, Çok tüylü köpek, iri köpek, sırtı çok tüylü av köpeği, vs.”(8) (*).

Sözlük anlamı dışında; Battal Gazi’nin efsanevi romanında (Kılbarak) oymağının adı geçer.

Barak erkeklerinin çirkin, kadınlarının güzel oldukları, erkeklerine izafeten bu kabileyeye kılba-

rak dendiği beyan edilmektedir.

“Barak adında dört tane Türk Hakanı bilinmektedir.” (9).

Barak uzun havalarını genel olarak incelediğimizde;

1- İskan Olan

2- İskan Olmayan

a) Kişi üstüne yakılmış

b) Gelin üstüne yakılmış

c) Olaylar üzerine yakılmış oldukları görülür.

Oymak içindeki Aşıklar kişilerin yiğitlik ve kahramanlıklarının destansı bir tarzda ifade ederler. Her Baraklı İskan edilmişlerini, kendi göç destanlarını ezbere bilir. Bunun dışında konu olarak nesiller boyu yaşanmış aşk, isyan, ızdırıp, özlem, neşe vb. diğer duygularında işlenir.

Edebi açıdan incelendiğinde, sözleri anonim olup;

1- Bentleri mani dörtlüklerinden oluşan

2- 2 mısralı

3- 3 mısralı

4- 4 mısralı

5- Bağlantısı başta

6- Bağlantısı her mısradan sonra, türkü kalıbında olduğu görülür.

Sözlerde en çok kullanılan halk şairleri; İskan Havalarından Kul Hüseyin, Dedemoğlu, Kul Haydar, vb...

Aşık Şairler; Karacaoğlan, Kul Mustafa, Kılıçoğlu, Deli Boran. vb’dir.

Mısra başlarında, ortalarında, sonlarında, “Aman, yar, nedim oy, aşiret oy, uy, ey aman, of” gibi terennümler sıkça kullanılmıştır.

Baraklar müzikal açıdan incelendiğinde inisi seyir kullanıldığı, Hicaz, Saba, Hüseyini, Tahir Acemkürdi gibi makamlarda ol-

duğu tespit edilmiştir. Ses genişliği 1-1,5 oktav arasındadır. Genellikle tiz perdelerde dolaşan ezgilerdir. Belli belirsiz duraklamalarla karara gidilir. Seyir esnasında sert, haykırışlı söyleme, ani ses çıkışları yapma, kelimeleri peşpeşe ve süratli okuma, ezgi üzerinde uzun ve devamlı gırtlak motifleri kullanma özel bir üslûp ortaya koyar.

Yukarıda belirtilen özelliklerden de anlaşılacağı gibi icrası zor ezgilerdir. Yörede bilinen en yaygın Baraklar; Garip Halayı (BARAK)Topal Abdo, Veled Bey (İSKAN) Deli Boran, Ezo Gelin Aşiret Havası, Urum Garibi, vb...

TRT Arşivinde çok az olan Barak Uzun Havaları’nın bu alanda çalışanlar tarafından Türk Halk Müziğine kazandırılması gerekmektedir. ■

Kaynakça:

(1) Mehmet Solmaz, Baraklar, www.türküler.com

(2) Yurt Ansiklopedisi, cilt 4, syf,305.

(3) Ömer Özbaş, Gaziantep Dolaylarında Türkmenler ve Baraklar, G. Antep, 1958, syf.6.

(4) Nizip Kaymakamlığı, nizip.gov.barak

(5) Ali Rıza Yalman, Cenupta Türkmen Oymakları, Kültür Bak. Yay. syf 256, Ankara, 1977

(6) Nuray Toprak, Baraklar, İTÜ TMDK Yüksek Lisans Tezi, syf 9.

(7) Cahit Tanyol, Baraklarda Örf ve Adet Araştırmaları, İ.Ü. Edebiyat Fak. Sosyoloji Dergisi, sayı 7, syf 108, 1952

(8) Derleme Sözlüğü, II-B, Türk Dil Kurumu Yay. Sayı:211/2, Ankara 1965, syf 52

(9) Ömer Özbaş, a.g.e

* Derleme sözlüğünde Barak kelimesi çok geniş araştırılmıştır. Yazım düzeninden dolayı bir kısmı kaleme alınamamıştır.

Şan ve Ses Eğitimi

Ses Sanatçılarında Ses Bozukluklarının Nedeni

10

Yrd. Doç. Fatma GÖKDEL

İ.T.Ü. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

Türk Müziği Solfej ve Nazariyatı San. Öğr. Üyesi

Şan Eğitimi :

Dilimizde, Fransızca'daki "chant" sözcüğünden geçen bu kelimenin asıl anlamı, "dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmak için sesi işlemek, yetiştirmek, sesle ilgili dayanıklılık sanatı, sesle şarkı söyleme sanatı" (Petit Larousse, 1972 s.165)dır. Bir başka tanımda, "Ses müziği sanatı, tekniği ve insan sesiyle oluşturulan müziksel ve teknik sesler bütünü" olarak açıklanmıştır. (Micro Robert, 1987: s.163)

Türkçe sözlükte ise, "İnsan gırtlığından çıkan ve perde ayrımıyla çeşitli duyular uyandıran ses dizisi" (TDK, 1988: SÇ1370)dir.

Oysa, müzik eğitimi dilimizde bunların tamamını kapsayacak şekilde ve genellikle güzel şarkı söyleme, sesi doğru, güzel ve etkili kullanma yönünde anlam taşıdığı ve opera şarkıcılığını anımsattığı görülmektedir.

Bütün bu açıklamalar ışığında şan eğitimi, "Ses eğitimi içinde, şarkı söyleme eğitimine dayanan, özellikle mesleki müzik eğitimi kapsamında ve şarkı söyleme eğitimiyle kazandırılmış olan temel davranışların üzerinde oluşturulan, ileri teknikle ve artistik düzeyde şarkı söyleyebilme ve sese dayanıklılık kazandırmayı amaçlayan mesleksi bir ses eğitimi" (Töreyn, 1998:s.10) olarak tanımlanabilir.

Ses Eğitimi:

Ses eğitimi ve şan eğitimi kavramlarına dilimizde aynı anlam yüklenerek, ayırılmadan kullanıldığı ve bunun da zaman zaman karışıklıklara neden olduğu görülmektedir. Oysa ses eğitimi, şan eğitimi ve şarkı söyleme eğitimi temelde sesin doğru kullanılmasıyla ilgili olarak bazı ortak davranışları kapsayan, ancak amaç ve düzeylerine göre farklılık gösteren eğitimlerdir. Daha açık bir ifadeyle, ses eğitimi; şarkı söyleme, şan, koro ve konuşma eğitimi gibi değişik ses eğitimi türlerini kapsayan genel bir alanın adıdır.

O halde ses eğitimi; bireylere konuşma ve/veya şarkı söylemede seslerini doğru, etkili ve güzel kullanabilmeleri için gereken davranışların kazandırıldığı ve içinde konuşma, şarkı söyleme ve şan eğitimi gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındıran, disiplinler arası bir özel alan eğitimidir (Töreyin, 1998:s.10).

Ses eğitimi, her yaş ve düzeydeki bireylere verilmesi gereken bir eğitimdir. "Müzik eğitiminin içeriksel açıdan genel kapsamında bulunur" (Uçan, 1994:s.14). Bireylerin amaç ve düzeylerine göre değişiklik gösteren bu eğitim, genel, özenen (amatör) ve mesleki müzik eğitimi içinde şarkı söyleme eğitimi, şan eğitimi, konuşma eğitimi ve koro eğitimi gibi değişik isimler alırlar. Amaçlarına göre de bireysel ve toplu olarak verilir.

Genel müzik eğitimi içinde, ilköğretim ve ilköğretim öncesi yaş grupları için, daha çok şarkı öğretmek amacıyla verilen ve "şarkı söyleme eğitimi" ile "koro" eğitimi adını alan ses eğitimi, mesleki müzik eğitiminde, önceden kazandırılan şarkı söyleme ile ilgili temel davranışların üzerinde ileri tekniklerle geliştirilerek, sese dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmaya ve artistik söylemeye yönelik olarak değişir ve "şan eğitimi" adını alır.

Ses eğitimi; koro eğitimi, konuşma eğitimi ve bazı özel durumlardaki şarkı söyleme eğitiminin dışında, bireysel (bire bir kişiyle) olarak gerçekleştirilir. Bu nedenle müzik öğretmenliği lisans programında "bireysel ses eğitimi" şek-

linde özellikle belirtmeye gerek yoktur. Ayrıca, "bireysel ses eğitimi" kavramı içine şarkı söyleme eğitimi veya şan eğitimi boyutlarından hangisinin, ne düzeyde verileceği açıkça belli olmaktadır. Bu bakımdan, müzik öğretmenliği lisans programlarındaki "bireysel ses eğitimi" ders adının, ilgili kurumun genel ve dersin özel amaçları dikkate alınarak "şarkı söyleme eğitimi" biçiminde kullanılması benimsenmekte ve önerilmektedir.

Şarkı Söyleme Eğitimi:

"Şarkı söyleme eğitimi; ses eğitiminin içinde, ilköğretim öncesi eğitimden, yüksek öğretim ve daha ileri eğitim düzeyindeki bireylere kadar, seçtikleri şarkıyı tür ve yapı özelliklerine uygun olarak doğru, güzel ve etkili biçimde söylemeye ilişkin davranışların kazandırıldığı, şarkı öğretimini de kapsayan ve müzik eğitiminin davranışsal açıdan genel kapsamında bulunan bir ses eğitimi türüdür." (Töreyin, 1998:s.13).

Şarkı söyleme eğitimiyle, şan eğitimi arasındaki fark, ses eğitimi kapsamında bulunan bu iki tür ses eğitiminin amaç ve düzey değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Şan eğitiminde, özellikle şan için bestelenmiş eserlerin (ari-e anticheler, opera aryaları ve liedler gibi) sanatsal boyutta ve teknik üstünlükle söylenmesine ilişkin davranışlar kazandırılması hedeflenirken, şarkı söyleme eğitiminde her tür ve düzeydeki şarkıları (okul şarkıları, marşları, halk müziği eserleri v.b.) doğru, güzel ve etkili söylemeye yönelik olarak, sesle, müzikle ve bağlı olduğu bilim alanlarıyla ilgili davranışlar kazandırılması amaçlanır.

Şan Eğitiminin İlkeleri:

İlke, sözlük anlamına göre, temel düşünce, temel inanç, unsur, umde, prensip, her türlü tartışmanın dışında sayılan öncül, davranış kuralıdır. Hançerlioğlu'na göre de; "tasarlanmış bir kural, bir önerme, bir düzen, bir eylem ve bir inanç"tır.

Bu tanımlara göre şan eğitiminde ilkeler; şan eğitiminin gerçekleştirile-

bilmesi için tasarlanan kurallar, her türlü tartışmanın dışında sayılan öncüller, temel düşünceler ve davranış kurallarıdır.

Şan eğitiminin ilkeleri, bu eğitimin çeşitli disiplinlerle birlikte uygulanma gerekliliğinden dolayı, ilgili olduğu anatomik, fizyolojik, fiziksel, eğitimsel, sanatsal (müziksel) ve dilbilimsel özelliklere göre belirlenirler. (İ. Okatan, G. Dursun, E. Belgin sözlü ve yazılı görüşme, 1997).

Söz konusu ilkeler ilgili bilim alanlarına göre;

*Düzenli bir solunumla, gırtlak altı (subglottik) basınç çok iyi ayarlanmalıdır.

*Doğal ses oluşumuna aykırı olmamalıdır.

*Ses bölgeleri (registerler) iyi tanımalı, yerine göre ve uygun olarak kullanılmalıdır.

*Ses, anatomik yapı özelliklerinin dışındaki tonlarda zorlanmamalıdır.

*Artikülasyon, dilin gereklerine uygun olarak oluşturulmalıdır.

*"Konuşur gibi" şarkı söylenmelidir.

*Müziğin gerekleri yerine getirilmelidir.

*Şan eğitiminin (temelden en ileri düzeye kadar) her aşamasında eğitimcilik ve öğretmenlik mesleğinin gereklerine uygun davranılmalıdır.

Şan eğitiminin genel amacı ise, ilgili olduğu bilim dallarının gerekleri doğrultusunda; bireyin, konuşurken ve şarkı söylerken sesini, anatomik ve fizyolojik yapısına en uygun olarak doğru ve etkili bir biçimde kullanabilmesini, konuştuğu dilin ses bilimi (fonetik) özelliklerine uygun olan artikülasyon ve diksiyon alışkanlığını kazanabilmesini sağlamaktır.*

Ses Sanatçılarında Ses Bozukluklarının Nedeni:

Türkiye'deki profesyonel ses sanatçılarının en önemli sorunlarından biri, seslerindeki bozulma nedeniyle başvuracakları yeterli sayıda foniatrın olmayışıdır. Foniatr, müziğin temel bilgilerine sahip, şan tekniğini de bilen ve sadece ses bozuklukları ile ilgilenen Ku-

lak-Burun-Boğaz uzmanıdır.

Türkiye’de foniatrın az sayıda bulunmasının yanı sıra, öneminin bilinmeyişi de büyük sorundur. Çünkü, birçok sanatçının, Foniatrının görevini üstlenen KBB uzmanlarından beklentileri çok farklıdır. Uzmana başvuran sanatçının amacı, ses bozukluğunun birtakım ilaçlarla bir an önce giderilmesi ve sahne çalışmalarının kesintiye uğramamasıdır. Oysa ses bozuklukları konusunda eğitim görmüş, deneyimli bir KBB uzmanının görevi, ses bozukluğunun nedenlerini saptadıktan sonra bunu ortadan kaldırmaktır.

Ses sanatçılarındaki ses bozukluğu nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1- Tekniğin kusurlu olması: Şarkı söylemeye yeni başlayan bir şarkıcının tekniği yanlış olabilir ve gırtlakla fazla zorlayarak birçok sorunla karşılaşabilir. Bu durum kendini kanıtlamış bir şarkıcı içinde geçerlidir. Üstelik bu sanatçılar şarkı söyleme tekniklerinde bir kusur olacağını kabul etmek istemezler.

2- Karın kaslarının hatalı kullanımı: Ses organlarının yalnızca gırtlakta yer aldığını düşünen bazı sanatçılar karın kaslarını önemsemezler. Karın kaslarının doğru kullanılmadığı durumlarda ses sorunları doğabilir.

3- Yanlış postür: Postür, vücudun ayakta ve dengeli bir biçimde simetrik olmasıdır. Yatarak, oturarak ve kol kaslarını gererek şarkı söylemek çok zor ve yanlıştır.

4- Buluş döneminde şarkı söylemek: Tartışmalı olmakla birlikte buluş döneminde ses tam oturmadığından şarkı söylemek, şan dersleri almak zararlıdır.

5- Kendi sesinden farklı bir ses çıkarmaya çalışmak: Her şan öğrencisinin kalbinde bir aslan yatar ve sesini ona benzetmeye çalışır. Bu çok yanlıştır.

6- Yetersiz eğitim: Şarkıcının eğitim süresinin kısa olması ve bu eğitimin zaman zaman kesintiye uğraması birçok sorunu beraberinde getirir. Bir şarkıcının ses eğitimi gördüğü yılların, ses yeterliliği ile doğrudan bir bağlantısı vardır. Bir iki yıldır ses eğitimi alan bir şarkıcının teknik problemleri, yirmi yıldır çalışan kişiye göre daha fazla olacaktır.

7- Eğitim ve çalışma programlarının yüklü olması: Şarkıcıdaki fiziksel dayanıklılığın düşmesine ve psikolojik gerilime yol açan yüklü bir programla, olumsuz gelişmeler kaçınılmazdır.

8- Prova ortamının sağlıksız olması: Bo-

zuk akustik, sigara dumanı, toz, gürültü, kuru, sıcak yada soğuk ortamlar ses bozukluklarına yol açar.

9- Ses dinlendirme sürecindeki yanlışlar: Bu yanlış, genel olarak konser sonlarında yapılır. Başarılı bir konserden sonra sahne arkasındaki kutlamalar zararlı olabilir. Şarkıcı yorulmuş ve gerilmiştir. Çevresinde gürültülü bir kalabalık vardır ve çevresi kuru, tozlu bir havayla kaplıdır. Benzer şartlar gösteri sonrası partilerde de vardır ve sigara dumanı işi daha da kötüleştirir.

10- Sese uygun olmayan repertuar: Şarkıcılar seslerinin sınıflandırılmasının bir alışkanlığa dönüşmesinden mutsuzluk duyarlar. Ancak sesi olduğundan başka bir şekilde kullanmaya çalışmak daha büyük mutsuzluklara neden olacaktır.

11- Yanlış performans (eğitimsiz veya az eğitilmiş yoğun ses kullanımı): Bir şarkıcının ses eğitimine başlamadan önceki aktif çalışma süresini bilmek gerekir. Amatör şarkıcılar sık sık düzeltilmesi oldukça zor olan, istenmeyen teknikler geliştirirler. Eğitimsizler yada az eğitilmiş yoğun ses kullanımı ve uygun olmayan repertuar, daha sonra ortaya çıkacak ses bozukluklarının nedeni olabilir.

12- Konuşma sesinin korunmaması: İnsanların tümü seslerini konuşmak için kullanırlar. Ses sanatçıları şarkı söylediklerinde seslerini korumayı bilirler ancak konuşurken aynı özeni göstermez ve bundan zararlı çıkarlar. Uzmanlar genellikle konuşma sesi ile ilgilenmezler. Buda sesin zorlanmasına ve konuşma sesinin olduğu kadar şarkı söyleme sesinin de etkilenmesine yol açar. Bu tür bir zarar özellikle arabalar ve gürültülü ortamlar gibi gürültünün aldatıcı düzeyde yüksek olduğu yerlerde meydana gelir.

13- Uçak yolculukları: Kabin içindeki kuru hava ve fondaki gürültünün yüksek sesle konuşmaya neden olması.

14- Lombard etkisinin bilinmemesi: Lombard etkisi, gürültülü ortamlarda sesin şiddetinin artırılması eğilimidir. İyi bir şarkıcı bu eğilimin nasıl denetleneceğini bilir ve sesi için zararlı olacak düzeyde sesini yükseltmez. Klasik müzik sanatçıları bu eğitime sahiptirler ve genel olarak piyano eşliğinde şarkı söylerler. Ancak büyük salonlarda orkestra ile çalışanlar ve opera şarkıcıları deneyimsiz dönemlerde aşırıya kaçarlarda ve seslerini zorlarlar. Bu durum pop şarkıcılarında daha sık görülür.

15- Çalışma ortamının iyi olmaması: Kon-

ser amacıyla inşa edilmemiş, akustiği bozuk büyük salonlar, havasız, gürültülü ortamlar ses sanatçıları için çok zararlıdır. Özellikle büyük salonlarda yüksek sesle şarkı söyleyen pop sanatçıları için ses monitörleri son derece önemlidir. Bu aletler, şarkı söyleyen grubun ve şarkıcının sesini kendisine yönelterek akustik geri dönüşü sağlar. Ancak bunların kullanılması her konser ortamında mümkün değildir.

16- Sahne korkusu: İnsan sesi, duyguların en hassas ileticisidir. Eğitimli şarkıcılar normal şartlarda seslerini fiziksel ve duygusal stresten korumayı bilirler. Ancak bunu başaramadıkları zamanlarda olur. Sahne korkusu, güvensizlik, depresyon ve diğer duygusal bozukluklar sese yansır. Bu tür tepkilerin bir kısmı otonom sinir sistemi aracılığıyla ortaya çıkar ve ağız kuruluğu, ciltte solukluk, salgılarda koyulaşma meydana getirir. Bunlar normal tepkilerdir. İyi bir eğitimle ve güven duygusunun gelişmesiyle üstesinden gelinir.

17- Sigara kullanımı: Sigara dumanının mukozadaki zararları tartışılmaz. Ses kanalı boyunca hafif ödem ve yaygın iltihaba yol açan dumanın kendisi gibi yaydığı sıcaklık da önemlidir. Ses sanatçılarının sigara içmeleri çok yanlıştır. Ancak sigara içmeden de sigara içilen ortamlarda bulunmaları sorun yaratabilir. Bazı tiyatro veya konser salonlarında, sahneden salona doğru havayı üfleyen fanlar yerleştirilerek sanatçıların korunmasına özen gösterilir.

18- Alkol kullanımı: Alkollü içeceklerin az miktarda içilmesi bile tartışma konusudur. Uzmanların çoğu, damarlarda ve mukozada yol açtığı değişiklikler nedeniyle alkole karşı çıkarlar. Birçok sanatçı ise sahneye çıkmadan önce az miktarda alkole ihtiyaç duyarlar ve bunun kendileri için olumlu bir etkisi olduğunu savunurlar.

19- İlaç kullanımı: Antihistaminik ilaçlar boğazda kuruluk yaratarak seste bozulmalara yol açabilir. Bu nedenle dikkatle ve doktor gözetiminde kullanmak gerekir. Benzer sonuçlar, bilinçsiz antibiyotik kullanımında da görülür. Sanatçılar gösteri öncesinde boğaz ra-

hatsızlıkları için hekime danışmadan antibiyotik kullanırlar. Oysa uygun ilaç ve dozun saptanmasını hekime bırakmak gerekir. Örneğin antibiyotikler mikropları öldürür ama virüslere karşı etkili değildir. Soğuk algınlığı, virüslerin yol açtığı bir hastalıktır. Bazı antibiyotiklerin bazı mikroplara hiçbir etkisi yoktur. Penisilin, "streptokok" adı verilen boğaz hastalığının mikrobuna karşı etkilidir. Ancak boğaz hastalığını streptokok değil de "stafilokok" yapıyorsa penisilin hiçbir işe yaramaz, boşa zaman kaybı olur; bu arada da mikroplar direnç kazanır ve hastalığın tedavisi güçleşir. Kortizon, ödem ve tahriş bulgularını ortadan kaldırır ama vücudun mikroplara karşı direncini düşürür. Kortizon çok bilinçli olarak, uygun doz ve sürelerde kullanılmalıdır. Antihistaminikler mukozada kuruluk yapar, boğazda kızamık ve kuru öksürüğe neden olur. Daha önce hiç antihistaminik kullanmamış bir sanatçının program öncesinde kullanmaması gerekir. Aspirin, alternatif olduğu sürece hiçbir zaman bir ses sanatçısı tarafından kullanılmalıdır. Yan etkileri vardır ve ses tellerinde kanamaya yol açabilir. Tedavi sırasında alınan ilaçlarda birçok yan etkiyle karşılaşmak mümkündür ve bundan kaçınmak için mutlaka doktor kontrolünde ilaç almak gerekir.

20- Uyuşturucu maddelerin kullanımı: Burun ve boğaz mukozalarını tahriş eder, damarlarda genişleme ve büzülme neden olur, duyarlılığı düşürür; sonuç olarak ses kontrolünü azaltarak sesin bozulmasına yol açar.

21- Bazı yiyecekler: Gösteriden önce süt, dondurma, çikolata, kahve, kuruyemiş gibi besinler boğazda tahriş, boğazı temizleme ihtiyacı ve salgılarda koyulaşma meydana getirir. Limon suyu salgıları incelttiği için yararlı olabilir.

22- Sesin yaşlanması: Sesin yaşlanması her zaman kişinin yaşıyla doğru ilişkilili olmayabilir. Ancak çoğu yaşlı insanın vücudundaki aşağıda sıralanan değişikliklere bağlı olarak seslerinin de değişim gösterdiği saptanmıştır.

- Vücuttaki kıkırdak özelliklerini

kaybedip kemikleşmeye başlar

- Yumuşak dokularda hacim olarak küçülme görülür.

- Gırtlakta yer alan iç kasların elastik lifleri azalır yada kopar.

- Damarlarda kireçlenme ve daralma gibi rahatsızlıklar sonucu gırtlığın beslenmesi azalır.

- Vücuttaki yağ birikimleri nedeniyle genel sağlık sorunlarına da bağlı olarak çalışma temposunda düşüş olur.

- Akciğerlerin kapasitesi düşer.

- Hormonların fonksiyonları azalır.

- Su metabolizması azalır.

- Boyun dış kaslarının yumuşaklığı kaybolur.

- Kollajen doku azalır.

- Erkek sesleri 80 – 90 yaşlarında incelirken, kadınlardaki kalınlaşır.

23- Yorgunluk.

24- Uykusuzluk.

25- Gece geç saatlerde yemek yeme alışkanlığı.

26- Aşırı heyecan.

27- Vücutun su ihtiyacının karşılanmaması. ■

*TÖREYİN, A, M, Türkiye Türkçesi Dilbilgisi Yapısının Şan Eğitimi İlke, Amaç ve Yöntemleri Açısından İncelenmesi:10, 13, Yayınlanmamış Doktora Tezi, GÜFBE, Ankara, 1998.

Kaynakça:

1- ARICI, H, İstatistik Yöntemler ve Uygulamalar: 14.Meteksan A.Ş. Basımevi, Ankara, 1993.

2- BİNBAŞIOĞLU, C, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme: 10-9, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, 1983.

3- ERTÜRK, S, Eğitimde Program Geliştirme: 4. Yelken Tepe Yayınları, Ankara, 1970.

4- MİCRO, Robert, Dictionnaire du Français: 163, Paris, 1978

Petit Larousse en Couleurs, Dictionnaire Encyclopedique: 155, Paris, 1972.

5- TDK Türkçe Sözlük: 1370, 1537, 1178, T.D.K. Yayınları, Ankara, 1979.

6- TEKİN, H, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme:31, Mars Matbaası, Ankara, 1979.

7- TÖREYİN, A, M, Türkiye Türkçesi Dilbilgisi Yapısının Şan Eğitimi İlke, Amaç ve Yöntemleri Açısından İncelenmesi:10, 13, Yayınlanmamış Doktora Tezi, GÜFBE, Ankara, 1998.

8- www.sandersi.com

9- Çağdaş Eğitim Aylık Eğitim-Öğretim Dergisi, Sayı 296, s.29-36, Şubat 2000

Üniversitelerimizde Türk Müziği Eğitimi ve Akademik İtibarını Arayan “Sanatsal Sunum” Kavramı

14

Gültekin ŞENER
Gaziantep Üniversitesi
Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Sanatçı Öğretim Elemanı

Tarih boyunca, toplumsal yaşama yön veren, onu zenginleştiren en önemli kültürel olgulardan biri olan sanatın, evrensel bir boyut kazanarak uygarlıkların benimsenmesinde ve gelişmesinde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Bugün uluslar, ekonomik zenginlik göstergelerinin ötesinde, sahip oldukları kültür, sanat gibi değerleriyle varlık göstermek, kültür ve sanatın evrensel dilini konuşmak zorunda ve gayretindedirler.

Bu nedenle, millet olma unsurunu besleyen en vazgeçilmez kavramın KÜLTÜR, kültürü oluşturan en önemli değer in ise o toplumun yaşadıklarıyla, hissettikleriyle oluşturduğu, şekillendirdiği çalgıları, oyunları, türküleri ve ezgileridir.

Günümüzde toplumsal hayatımız, teknolojik, endüstriyel ve bilişimsel olanakların etkisiyle hızla değişmektedir. Teknolojinin, insan hayatını kolaylaştırmasının yanında, tüketim alışkanlıklarının değişimi ile kültürel hayatta

da önemli değişimler görülmüş, toplum adeta kendi kültürüne yabancılaşmış ve uzaklaşmıştır.

Bu sebeple, Türk kültürünün en önemli ve vazgeçilmez değeri olan Türk Müziğine ve Türk Folkloruna, 1982 Anayasasında, Milli Eğitim Temel Yasasında ve YÖK yasasında, Millî Kültürün ve Millî Musîkinin gelişimine atıfta bulunulmuş, Türk müziği eğitiminin stratejisine ve hassasiyetine önemle vurgu yapılmıştır.

Bunun neticesinde, Cumhuriyetin kurulundan sonra ihmal edilen bir konu olan Türk müziği, 1982 yılında üniversite çatısına kavuşmuştur. Bir çok iç soruna rağmen, ciddi bir kültürel erozyonun yaşandığı ülkemizde; akademik boyutta gelişmek, daha doğrusu sistemleşmek olanağına kavuşmuştur. Dede Efendi, Aşık Veysel, İtri, Karacaoğlan, Hacı Arif Bey, Dadaloğlu, Muharrem Ertaş gibi değerlere sahip olan Türk insanı, bu kültürel zenginliğini, folklor ve müzik potansiyelini ancak otuz

yıldan bu yana okullaştırmış, kurumsallaştırmıştır. Bu bağlamda üniversitelerin, Türk müziğine çok hassas bir hizmet verdiğini belirtmek gerekir. Toplumsal değişimlerin çok keskin ve hızlı olduğu günümüzde; bilim, bilimsel bilgi, yazılı kaynakların değeri ve sosyal hayatımıza getirdiği yenilikler daha iyi anlaşılmalıdır.

Üniversiteler her zaman gelişmenin, standartlaşmanın ve sistemleşmenin en sağlıklı ve doğru adresleri olmuştur. Sanatsal ve bilimsel boyutu olan en yalın çalışmalar bu ortamlarda yapılabilmekte, her türlü özgün denemeler sunabilmektedir. Ayrıca, sade ve rasyonel eleştirilere, çözümcü bir yaklaşım yine üniversitelerde sağlanabilmektedir.

Ancak, bu gelişmelere rağmen, üniversitelerimizin akademik kurgusunda; sanat ve sanat eğitiminin algılanışında sorunlar ortaya çıkmış, konservatuarların ihtiyaç duyduğu sanatsal işleyiş ve eğitim modeli tam anlamıyla yaratılamamıştır.

Bu aksamaların ilki; konservatuar eğitiminin uygulama-teorik yapısı ile yüksek lisans, doktora ya da sanatta yeterliğe devam etmek isteyen mezunların tâbi oldukları sınav ve içeriğine ilişkindir.

Lisans döneminde yoğun bir uygulama eğitimi alan konservatuar öğrencileri, lisansüstü eğitime devam etmek istemeleri durumunda tamamen teori ağırlıklı, icra düzeylerinin ölçülmediği ve sorgulanmadığı sınavlara maruz kalmaktadırlar.

Öncelikle, Türk müziği alanında akademisyenliği, lisans seviyesinden sonra değil, lisans eğitiminin ruhu ile değerlendirmek; kurgulamak, lisans eğitiminin yarattığı profilin; yüksek lisans ve sanatta yeterlikte aranan profille örtüşüp örtüşmediğine bakmak gerekir. Kuruluşundan bu yana, Türk müziği devlet konservatuarla-

rında öğrencilere verilen derslerin uygulama-teorik kurgusu ile, lisansüstü eğitimde; enstitülerce öğrencilerde aranan sanatsal özelliklerin kurgulanışına baktığımızda, arada bir organik bağın olmadığını görmekteyiz.

Türk müziği devlet konservatuarlarında temel ders olan; Çalgı, Reperuar, Oyun ve Solfej dersleri, uygulama ağırlıklı işlenebilen ve öğretilen derslerdir. Bu derslerin kredileri bölümlere göre farklı miktarlarda bulunmakla beraber, her birinin kredisi ortalama haftalık dört saat civarında bulunmaktadır. Dört dersin kredi yükü de haftalık on altı kredi yapmaktadır. Rakamların diliyle ifade etmek gerekirse; her dönem, haftalık yirmi iki kredi ders almakta olan konservatuar öğrencisinin, on altı kredisi uygulama içerikli yapılmaktadır. Bu rakamlar, konservatuar öğrencisinin %68 uygulama profiline sahip olduğunu göstermektedir.

Hazırlık hariç dört yıllık Türk müziği eğitiminde uygulama-teorik oranları, işleyişin aksine yayınlanan kataloglarda teorik dersler başka sebeplerden dolayı uygulamadan fazla gösterilmiştir. Özellikle derslerin ücretlendirilmesinde ve kurumların uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı değişim programı olan ERASMUS kataloglarında, özde uygulamalı olan dersler teorik görünmektedir.

Yukarıda anlatılan uygulama-teorik yapısıyla mezun olan ve Türk müziği alanında akademisyen olmak isteyen Konservatuar mezununun, öncelikle LES, KPDS yada ÜDS ile, enstitülerin bilim sınavlarından göstereceği başarı ile yüksek lisans programına kabulü sağlanmaktadır. Bu sınavların tamamı teorik içerikli olup, %68 uygulama profiline sahip Konservatuar mezunlarımızın %32'lik teorik yapıları sorgulanmaktadır.

Ülkemizde kurumsal oluşumlara dönük yapılanma ve değişimlerin analizini uluslar arası boyutuyla ele almak, Avrupa birliği sürecinde değerlendirmek gerekmektedir. Bu ülkelerin sanat kurumlarında sahip oldukları deneyimleri, Türk müziği eğitiminde kullanmak hem Avrupa birliği sürecine, hem de Türk müziğinin Avrupa birliği eğitim standardına kavuşması açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle, Almanya, İngiltere ve sanat eğitiminde tarihsel derinliğe sahip olan Rusya'da müzik eğitimi; lisans ve lisansüstü boyutu ile; öğrencilere uygulanan sınav içeriklerinin uygulama-teorik yapılarına bakmak gerekmektedir.

Almanya, bu konuda oldukça basit sayılabilecek bir sistem kurmuştur. İlk ve Orta öğretim süresi on üç yıl olan Almanya'da liseyi (Gymnasium) bitiren bir kişi Müzik yüksek okuluna (Musik Hochschule) sınavına girmekte, kazandığı takdirde bu okulda dört yıl okuyarak mezun olmaktadır. Buraya kadar sistem bizdeki yapısıyla aynı olup, lisansüstü eğitim iki kola ayrılmaktadır. Birincisinde, bu ülkede master olmadığından doktora yapmak isteyen kişi belgelerini sunarak her hangi bir sınava tabii olmadan Konservatuar mezununun sanatçı kabul ediliyor olması sebebiyle lisansüstü eğitimine başlayabilmektedir. İkincisinde ise; müzikoloji alanında kısmen icrasının sınandığı ve Türkçe karşılığı müzik teorisi olan sahne, kostüm, çalgı, müzik tarihi, ses sistemleri gibi alanları kapsayan bilgi ölçmeye dönük yapılan tamamlayıcı teorik sınavdan sonra lisansüstü programa başlayabilmektedir. Sosyo-ekonomik ve eğitim olanaklarının oldukça yüksek olduğu bu ülkede okumak isteyen kişilere devletin her olanağı sunduğunu görmekteyiz.

Bu noktada ülkemizde Türk müziği alanında uygulama tamamen değişmekte, lisans mezuniyetinden sonra, LES, KPDS, ÜDS yada TOEFL gibi genel yetenek ve yabancı dil seviyelerinden başarılı olamayanların lisans üstü eğitimi yapamadıklarını görmekteyiz. En önemlisi, teorik sınavlarda başarılı olan kişilerin sanatsal niteliği ölçülmeden yüksek lisans ya da doktora (sanatta yeterlik) yapmaları söz konusu olabilmektedir.

Ülkemizde, batı müziği eğitimi veren Konservatuarlarda uygulanan sistem ise Avrupa ile benzerlik göstermektedir. Örneğin, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Devlet Konservatuarı mezunlarını tâbi tuttuğu sınav içeriğinin sadece uygulama yapısında bulunduğu belirtilmiş; akabinde kültürel ve bilimsel düzeyi düşük öğrencilerin varlığından bahsedilerek bunun dengelenmesi için yüksek lisans programlarına daha fazla kültür ve teori dersi konulmasının hedeflendiği ifade edilmiştir. Bunun ile birlikte yapmış olduğumuz görüşmeler sonucunda, Hacettepe Üniversitesi, Devlet Konservatuarı mezunlarından lisanstan sonraki eğitim için LES puanı istenmediğini de öğrenmiş bulunmaktayız.

İngiltere de ise sistemin, Almanya örneğinden farklı bir yanı bulunmamaktadır. Hatta bu ülkede, üniversite eğitimi bir sektör haline geldiğinden, müzik alanında lisans okuduktan sonra, akademisyenlik için her öğrencinin sadece alanından uygulama sınavına tabi olduğu görülmektedir.

Klasik müzik eğitimi oldukça köklü olan Rusya ve Azerbaycan'da müzik eğitimi alan icracıların, akademik kariyer yapmalarını belirleyen ilk kriterin alanlarında gösterdikleri sanatsal başarı olduğu tespit edilmiş, mastır yada doktora sınavları ve ders içerikleri büyük ölçüde icra alanda yoğunlaşmıştır.

Yukarıdaki karşılaştırmalarda görüldüğü gibi ülkemizde Türk müziği eğitimi veren üniversiteler; enstitüleri aracılığı ile teorik yapısı %76 ile %93 arasında değişen, Mühendislik ve Fen-Edebiyat Fakültelerinden mezun olanlara uyguladığı sınav şeklini, teorik yapısı %32 olan Konservatuar mezunlarına da uygu-

lamaktadır. Bu işleyiş; Türk müziği eğitiminden sonra lisansüstü eğitimin eşliğinde bulunan konservatuar mezunlarında şu sonuçları doğurmaktadır.

1. %68'lik uygulama potansiyellerinin ve sanatın uygulama esasına dayalı ruhunun daha işin başında gözardı edilmesi.

2. Türk müziğinde akademisyenlik için sanatsal seviyenin gerekmediği fikrinin gelişimi ve mevcut yapının uygulanması sonucunda genelinde, sanatsal vizyonu bulunmayan tez ve projelerin yüksek lisans ve sanatta yeterlikte çalışılması.

3. İcra veya uygulaması zayıf fakat teorik yanı gelişkin kişilerin Türk müziğini yönetme ve yönlendirme noktasında bulunmaya başlaması.

Diğer bir konu ise; üniversitelerde, akademik yükselme değerlendirilmelerinde bilimsel yayınlarla birlikte, sanatsal çalışmaların sanatsal sunum olarak değerlendirilip akademik yükselmede bilimsel yayınlar gibi kullanılmamasına olanak sağlanması ve bunun yöntemi konusudur. Bu noktada, bilimin, bilimsel bilginin ve bilimsel çalışmaların hayati değer taşıdığı çağımızda, bu niteliklerle üretim yapmayan her ülkenin, toplumun, grubun yada ticari işletmenin yaşama şansının bulunmadığını ifade etmeliyiz. Ancak sanatsal sunum ve sanatsal ifade yollarının, bilimsel yayın ve bilimsel sunumlarla mevzuatlar nedeniyle tam örtüştüğü söylenemez. Bu konuda bir konuşmasında Prof. Dr. Ali Güler; "Evrenselliği oluşturan olgular ve önermeler bilimde farklı estetik yaklaşımda farklı bir boyutta ele alınmak zorundadır. Bir estetik disiplin olarak müzik evrensel bir olgu olarak tanımlanabilir. Ancak müziğin evrenselliği bilimsel olanın genel geçerliliğinden farklıdır. Bilimin olguları her koşulda aynı sonuçları verecek niteliktedir. Bu olgular doğrulanabilir ya da yanlışlanabilir oluşlardır. Sanatın özelliği ve nesneliliği bilimsel nesnelenden farklıdır. Sanat nesneli oluşturmada bilimsel ilkelerden yararlanabilir. Ancak bir estetik konusu olan müziğin salt kendisi bilimsel olarak nitelendirilemez. Bu oluş müzik için olumsuz bir nitelendirilmedir. Sanatın evrenselleşme çabalarında bir gelişme hızı kazandıran bir

niteliklidir. Tıpkı felsefe ve matematiğin olduğu gibi. Açıkça belirtmek gerekir ki müziği evrenselleştirme bilimselden yararlanmak başka şeydir, sanatı bilimin sıkı kalıplarına oturtmak başka bir şeydir. Esasen bunu yapma olanağı da yoktur. Sanatın kendisiyle, yapıtlarının nitelikleri farklıdır” demektedir.

Bilim ve sanat kavramları, içerikleri, üretimleri, tüketimleri ve sunumları bakımından farklı kapsamlarda değerlendirilebilecek kavramlardır. Bu sebeple; sanatsal sunumlarının, akademik yükselmede algılanışı ve değerlendirilişi yeni yaklaşım tarzıyla ele alınmalıdır. Üniversite yapısında bu farklılığın tanımlanmaması ve bu farklılığı ölçen bir sistemin olmaması, sanat kurumlarında kariyer yapmanın ya da yükselmenin ilk ve tek koşulu olarak bilimsel yayının görülmesine neden olmaktadır. Bu durum, uzun vadede sanat kurumlarında sanatsal alanda çalışan ve üreten kişileri daha pasif hale getirmeye başlamıştır.

Öncelikle YÖK mevzuatlarında Ana Bilim Dalı ya da Ana Sanat Dalı; Bilim Dalı ya da Sanat Dalı; Doktora ya da Sanatta Yeterlik ibarelerinden, bilim ve sanat terimlerinin eş ve denk kavramlar olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu duruma rağmen, sanatsal üretkenliğin ve seviyenin değerlendirildiği bir kriterin bulunmaması; dinleti, konser, düzenleme, derleme, beste ve bunların sahnelenmesi gibi sanatsal sunumların akademik yükselmede değerlendirilmemesi, sanatın veya müziğin vitrini olan sahne sunumunu önemsizleştirmektedir. Bu işleyişlere rağmen sanat alanında eğitim, araştırma ve çalışmalar yapan kurumların, sanatsal sunum çalışmalarını, ölçecek ve bu çalışmaları değerlendirecek bir mekanizmanın kur-

gulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Sanatsal sunum amacıyla hazırlanan bir konsere harcanan emek ve zaman, bir makaleye harcanandan daha az değildir. Günümüzde teknolojinin geldiği son noktada sanatsal sunumların çok başarılı yöntemlerle izlenmesi, değerlendirilmesi, CD, DVD, VCD, olanakları ile mümkündür. Fakat buna rağmen sanatsal icraya veya uygulamaya yönelik çalışmalar yok sayılmakta, daha doğrusu sahnede alkışların arasında kaybolup gitmektedir.

Sonuç ve Öneriler:

1. Türk müziği eğitim anlayışını, lisans düzeyinden yüksek lisans ve sanatta yeterlik veya doktora bitimine kadar uzanan geniş bir yelpazede değerlendirmesi gereği bulunmaktadır. Bu nedenle:

a. Konservatuvarların uygulama-teorik yapısını, lisansüstü eğitimle ilişkilendirerek sınav ve sınav içeriklerini buna göre kurgulamak.

b. Türk Müziği Devlet Konservatuvarlarından yaklaşık %68’lik bir “uygulama” profili ile yetişerek mezun olan öğrencilerin, LES, KPDS, ÜDS yada TOEFL ve enstitülerin yaptığı bilim sınavları ile birlikte; sanatsal becerilerinin de değerlendirilebileceği icraya dayalı bir sınava tabii tutulması. Değerlendirme aşamasında ise, uygulamadaki başarı veya başarısızlık yukarıdaki sonuçlarla eşit oranda göz önünde bulundurularak sonuçlara gidilmesi.

2. YÖK mevzuatında denk eşleştirmeye kullanılan bilim-sanat kavramlarının, BİLİMSEL YAYIN – SANATSAL SUNUM kavramlarında da tarifi yapılarak eş ve denk kavramlar olarak kullanılması sağlanmalıdır. Bunun için:

a. Akademik yükselmede uygulama-

nan ve bilimsel yayınları değerlendiren jürilik sisteminde olduğu gibi, YÖK Sanat Konseyi sanatsal çalışmaları ölçülebilen jüri heyetleri oluşturmalıdır. Böylece sanatsal sunum çalışmalarını bilimsel yayınlar gibi, akademik karşılığını ve itibarını, sanat konseyi yetkinliğinde ölçülmesi pratiği sağlanacaktır.

b. Eserlerini; çalgılarını, nazariyatını, sahnesele performansla anlatabilen ve yorumlayabilen, bilimsel ve sanatsal geçerliliği yaratılmış, metotları olan Türk Müziği hepimizin ortak hedefi olmalıdır. ■

Dipnotlar:

1) Nida Tüfekçi, Türk Musikisinde Çağdaş Eğitim, Çağdaş İcra Sempozyumu, XVI. Uluslararası İstanbul Festivali, Temmuz 1988 – İstanbul, İstanbul Kültür Sanat Vakfı

2) Bu bilgiler, Almanya’da Bamberg Üniversitesi, Etnimüzikoloji Bölümünde Doktora Öğrencisi olan, Nevzat ÇİFTÇİ tarafından yapılan araştırma çalışmaları sonucu elde edilmiştir.

3) Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Arş.Gör.Serdar ERKAN’ın, Prof. Dr. Binnur EKBER ile görüşmesiyle elde edilmiştir. 2006 Nisan/ANKARA

4) Bu araştırma, Gaziantep Üniversitesi, San. Öğr. Gör. Gültekin ŞENER’in Doç. Dr. Afgan SALAYEV ile görüşmesiyle elde edilmiştir. 2006, GAZİANTEP

5) Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi 2004-2006 yılı Katalogları, Gaziantep Üniversitesi yayınları.

6) Güler, Prof. Dr. Ali, Cumhuriyetimizin 80. yılında Müzik Sempozyumu, s.181-185, Ekim 2003, Malatya.

7) Yüksek Öğretim Mevzuatı, Dr. Altan Kıtıapçı, Yayılım Yayıncılık, 1997.

Kaynakça:

1- TÜFEKÇİ, Nida; “Türk Musikisi Eğitiminde Türk Sazları”, İstanbul Kültür Sanat Vakfı Sempozyumu Yayınları, İstanbul, 1988.

2- Gaziantep Üniversitesi Katalog Yayınları, Gaziantep, 2004.

3- GÜLER, Prof. Dr. Ali; “Ulusal Müzik Eğitimi Programı Nasıl Olmalıdır?”, 80. Yılında Müzik Sempozyum Bildirileri, s.181-185, Malatya, 2003.

4- KİTAPÇI, Dr. Altan; Yüksek Öğretim Mevzuatı, Yayılım Yayıncılık, Ankara, 1997.

Geleneksel

Türk Kadın

Giyiminde

Kullanılan

Önlükler

18

Öğr. Gör. İlknur DEMİRBAĞ
İ.T.Ü., TMDK, Türk Halk Oyunları Böl.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Güler Sabancı, Sabiha Tansuğ'un Anadolu Giyim Kültürü adlı kitabının önsözünde çok güzel söylemiş:

“İnsanlık tarihinin günümüz toplumlarına kazandırdığı en büyük öğretiyi, sahip oldukları kültür mirasına sahip çıktıkları ölçüde çağı yakaladıkları geçmiştir. Ya da başka bir ifadeyle bir toplumun çağdaşlık ölçüsü, sahip çıktığı kültürel mirasla doğru orantılıdır.”

Eğer toplumlar gelişme süreçlerini hızlandırmak istiyorlarsa bu öğretileri maksimum ölçüde faydalanmaları gerekmektedir. Biz böyle bir şansa fazlasıyla sahibiz.

Anadolumuzun her köşesi, bu topraklar üzerinde yaşamış olan medeniyetlerin izlerini taşımaktadır. Ancak bu zenginliklere sahip olmak ve gururlanmak tek başına yeterli değildir. Dünyada benzeri olmayan bu kültürel mirasın gelecek nesillere de aktarılması bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kültürel mirasın somut öğelerinden biri de Giyim - Kuşamdır. “Giyisi, erken çağlardan günümüze kadar insanlığın yaşam macerasının temel öğelerinden biri oldu. Giyim olgusu; iklim koşulları, inançlar ve etkileyici görünme arzusuyla değişik şekillerde gelişerek birçok evrelerden geçti.”(1).

Bugün elimizdeki örneklerle baktığımızda bahsettiğimiz nedenlerle oluşmuş pekçok farklı çeşidin coğrafya üzerinde-

ki dağılımlarını görebilmekteyiz. Özellikle kullanılan kumaş türlerinde iklim ve coğrafi konum en belirleyici faktördür.

Bu, kadın önlüklerinde şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kadın önlükleri büyük çoğunlukla desenli hazır kumaşlardan yapılmıştır. Kumaşların desenli oluşundan dolayı üzerlerinde işleme yoktur. Ancak hazır kumaşlar dokumalara göre ince olduklarından bu tür önlüklerde çokça büzgü, pile gibi değişik dikim teknikleriyle süslemeye devam edilmiştir. Örn: Van, Diyarbakır yörelerinde olduğu gibi. Özellikle divitin, basma, poplin, kolay temizlendiği için jarse çok kullanılan kumaşlardır. (Resim 1-Jarse kumaştan yapılmış, günlük olarak kullanılan bir örnek. Yöre: Bütün Doğu Anadolu) Güneydoğu'da bazı bölgelerde düz renkte hazır kumaşlardan yapılmış işlemeli örnekler de mevcuttur. Örn: Gaziantep, Urfa yörelerinde olduğu gibi. Ayrıca Güneydoğu Anadolu bölgesinde özel günlerde kullanılan, farklı özel kumaşlardan yapılmış (parlak, simli ya da kadife) önlükler de kullanılmaktadır. (Resim 2-Özel parlak kumaşlardan yapılmış bir örnek. Yöre: Diyarbakır, Resim 3- Kadife kumaştan yapılmış bir örnek. Yöre: Diyarbakır)

Batı Anadolu'da ise bunun tam tersidir. Büyük çoğunlukla dokuma önlük-

ler kullanılmıştır. Bu dokumalar oldukça kalın, cicim dokuması diye de adlandırılan dokumalardır. Bunlar kalın oldukları için hiçbir şekilde büzgü ya da pile gibi dikiş teknikleriyle süsleme yapmak mümkün olmaz. Bu çeşit önlüklerde süsleme, sonradan işleme yapılarak olur. Özellikle kanaviçe tekniği çok kullanılan bir işleme tekniği olarak önlüklerde karşımıza çıkmaktadır. Örn: Marmara'nın güneyi ve Ege'de çok yaygın olarak kullanılan önlükler böyledir.

Resim 4

(Resim 4-5 Kalın, yün dokuma, üzeri işlemeli iki örnek. Yöre: Tüm Batı Anadolu) Üzerilerine çok fazla işleme yapılır. Bu çeşit önlüklerin bazı yer-

Resim 5

lerde boyama tekniğiyle süslenmiş örnekleri de vardır. Örn: Bursa'da hem boyama ile hem de nakışlı süslemelerin olduğu önlüklerin her ikisinden de kullanılmaktadır. Dokuma önlüklerin içerisinde kalın olup da üzerindeki süslemesi nakış olmayıp yerine artık kumaş parçalarından applike tekniğiyle yapılmış işlemeli örnekler (özellikle Ege'den daha aşağıya Güney'e indikçe rastladığımız) veya cicim dokuması olmayıp daha ince dokumalardan yapılmış, farklı işleme teknikleriyle süslenmiş (Trakya'da kullanılan yağlıklar bunun en güzel örneklerini oluşturur) önlükler bu zengin çeşitliliğin

Resim 6

birer şaheser örnekleridir. (Resim 6- İnce pamuk yada keten dokuma, işlemeli bir yağlık örneği. Yöre: Kırklareli) Dokuma önlükler içerisinde ayrı bir yere sahip olan bir başka çeşit daha vardır ki o da daha çok Karadeniz'de kullanılan dokuma Peştamal'lardır. Bunların kendi içinde de farklı örnekleri vardır. (Resim 7- Yün dokuma bir peştamal örneği. Yöre: Trabzon)

Türkiye coğrafyası üzerinde Doğu, Batı, Kuzey, Güney bölgeleri üzerinde bu çeşitlerin hangisinin daha çok kullanıldığı az çok belirgin olmakla birlikte Orta Anadolu biraz farklılık arz etmektedir. Bu bölgede hem doğudan hem batıdan örneklerle rastlayabiliriz. Bu da çok normaldir. Çünkü doğu ve batı arasında bariz farklar olmasına karşın mukayese yapılan bölgeler birbirlerine yaklaştıkça farklar azalmakta, mesafe açıldıkça farklar da artmaktadır. ■

Kaynakça :
Sabiha TANSUĞ, Anadolu Giyim Kültürü

Fotoğraflar : İlknur DEMİRBAĞ

Resim 7

Resim 8

● Halk Bilimi ve Halkla İlişkilerde İletişim

Ekber YEŞİLYURT
Gazeteci Ressam

Uluslararası Folklor Festivallerinin dünya barışına katkısı iyi bir iletişim ve halkla ilişkilerin sistemli yapılanması neticesinde oluşur.

Her ne kadar ülkemizde ve dünyada halkla ilişkilerin kelime anlamı yeni yeni anlaşılmaya başlanmışsa da halkbilimi ve halkla ilişkiler her zaman iç içe olmuştur.

Halkla ilişkiler kavramı içinde yer alan kitle iletişim araçlarının fonksiyon ve etkinlikleri in-

kar edilemez. Çünkü gazete, dergi, radyo, televizyon, faks, telefon, internet gibi iletişim araçları küreselleşme ve haberleşme süreci içerisinde son derece çabuk ve etkili fonksiyonlara sahiptir.

Halkla ilişkiler 20. yüzyılın başlarında toplumun dinamizmine uygun biçimde devamlı değişen, gelişen bir sosyal olgu olarak ortaya çıkmıştır. Birden fazla amaca hizmet etmekle birlikte genel bir ifadeyle halkla ilişkiler, kurum ya da kuruluşların hedeflerini gerçekleştirmesine kat-

kıda bulunan bir iletişim sürecidir. Yönetim açısından halkla ilişkiler dendiği zaman geniş anlamda devletin vatandaşlarla veya dış ülkelerle iletişiminin sağlanması anlamına gelir.

Geniş bir çalışma alanı olan bu kavramın zaman içinde çok sayıda tanımı yapılmaktadır. Toplumdaki değişimler halkla ilişkiler çalışmalarını geliştirmekte, sonuç olarak yapılan tanımlarda yeniliklere gidilmektedir.

Bu tanımlarda bazıları, “Halkla ilişkiler, bir kuruluşu çalışanlarına, müşterilerine, bağlı olduğu kişileri sevdirme, saydırma sanatıdır.” Halkla ilişkiler, ilişki içinde bulunduğu kişi ve kuruluşlarla, sağlıklı, doğru ve güvenilir ilişki kurmak, geliştirmek kamu oyunda olumlu izlenimler yaratmak ve toplumla bütünleşmektir. Çoğulcu yapıya sahip toplumlarda devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için kamuoyunun desteğini alma çabaları açısından halkla ilişkilerin önemi çok büyüktür.

Türkiye’de ilk halkla ilişkiler uygulamalarının başlangıcı kamu sektöründe olmuştur. “Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü” ve “Milli Savunma Bakanlığı Basın ve Halkla

Münasebetler Daire Başkanlığı” bugünkü anlamda ilk örnekler olması açısından önemlidir...

Halkbilimi dar anlamı ile insanların vicdan ve hafızalarındaki maddî ve manevî değerleri gelecek nesillere aktarılması anlamını taşır.

Yukarıda işaret ettiğim gibi, halkbiliminde de iletişimin araç olarak kullanıldığını görüyoruz. İletişim aracı olarak bir eşarp, bir çiçek, bir çalgı aleti, köy, oba ve kentlerde görevini yerine getirmiştir. Örneğin Anadolu kadın baş bağlamalarında başına kaynana dili çiçeği oyası takan bir gelin kaynanası ile arasının açık olduğunu hiç konuşmadan bu oya ile işaret eder ve iletişimi sağlamış olur. Çevresindekiler ise o gelinin kaynanası ile arasının açık olduğunu anlar. Özetle bunu ifade ettiğim konu uluslararası alanda boyutu çok daha büyük ve etkilidir. Burada konu olan uluslararası folklor festivallerinin dünya barışına katkısında önemli rol oynayan etkende beşeri ilişkiler iyi sağlanmalıdır.

Halkla ilişkiler ve halkbilim birbiri çerçevesinde iyi kullanılırsa bir kültür elçisi beyaz bir güvercin olarak dünya barışına katkı sağlamış olur. Bugün

ekonomik çıkarlar için Avrupa Birliği sınırları nasıl kaldırılıyorsa bu kültürel alanda da aynı şekilde daha kolay yapılabilir.

Uluslararası folklor festivallerinin dünya barışına katılımı iletişimin doğru ve sistemli gelişimi ile birlikte daha da yaygınlaşmış olacaktır.

Görüldüğü gibi halkbilim ve halkla ilişkiler iç içe girmiştir. Uluslar arası alanda bozulan ilişkiler milletlerin birbirlerinin kültürel miraslarını paylaşması ile yanlışlıklar en aza indirilebilir.

Ülkemizde kültürel değerlerimiz erozyona uğramaya nasıl bırakılmışsa, bu değerlerin dış dünyaya tanıtılması zaman zaman yanlış ve yarım yapılmaktadır. Nitekim, dış ülkelerde yapılan festivaller ve yarışmalara halkoyunları topluluklarımız katılmakta, bilhassa son zamanlarda ticari ve turistik amaç taşıyan gruplarla bu yarışma ve festivallere katılıp oyunlar oluşturulmadan ülkemiz temsil edilmektedir.

Gayrî cîddî, kötü niyetli kişisel davranışlar milletleri karşı karşıya getirerek yanlış iletişim kurulmakta ve kültürel kimliklerin çatışmasına sebebiyet vermektedir.

Madalyonun öbür yüzünü çevirirsek yıllardır uluslararası folklor festivallerinin yapıldığı Avrupa ülkelerinin bir çoğunda bu gibi sorunlar çözümlenmiş gibi görülüyor, kültürel birlikler kurulmuş, kültür oturmuş, barışa katkı sağlanması amacıyla kültürel sınırlar kalkmış, folklor festivallerinde dilleri, dinleri, dünya görüşleri birbirlerine benzemeseler bile globalleşmeleri yine de bu kavram içinde oluşmuştur.

Tanıtım ve propaganda, burada etkin rol oynamaktadır. Halkbilimi ve halkla ilişkiler gibi vazgeçilmez etkenler ülkeleri birbirine yaklaştırmakta bu da kültürel ve ekonomik çıkarların gelişmesinde önemli rol oynamakta olduğu kanısındayım. ■

Çatalca

ve Merkez Köylerinde Kadın Başlıklarının Tasnifi ve Analizi

İmam Bakır DEMİRKUL
Halk Oyunları Eğitmeni

Çatalca merkez ve köylerinde kullanılan kadın başlıklarının tasnifi ve analizi yapılırken, bu başlıkların yapımında kullanılan malzemelerin değişik tanımları aşağıda verilmiştir. Bu tanımların hem çeşitli sözlüklerdeki karşılıklarına yer verilmiş; hem de bulunabilenlerin yöredeki anlamları, alan araştırmaları sırasında kaynak kişilerden elde edilen veriler doğrultusunda açıklanmıştır. Ayrıca aynı terimlerin birbirinden farklı olan tanımları açıklanmaya çalışılmıştır.

Kadın Başlıklarında Kullanılan Malzemeler ve Kumaşlar

1- BÜRGÜ: Bürgü (Pürgü): Bir çeşit çarşaf-

tır. Kadınlarca kullanılır. Yüz örtüsü olarak kullanılışı yaygındır, başörtülerine ve namaz bezine de bazı yörelerde bürgü denilmektedir (1).

Bürgü: Üste ya da başa örtülen örtü (2).

2- ÇARŞAF: Önceleri "zar" adı verilen çarşaf, 1872 yılından sonra ferace ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Suriye'den gelen bir giyim tarzı olan çarşaf yüze örtülen bir peçe ile tamamlanmıştır. Kadını tümüyle örtmesinin bazı sakıncaları görüldüğünden II. Abdülhamit tarafından saraylı kadınlara yasaklanmış ve ferace giymeleri öngörülmüştür. Giderek iki parçalı, etek ve pelelerinden oluşan çarşaf, değişik modellerin uygulan-

dığı bir giyim tarzına dönüşmüştür (3).

Çarşaf: Çar ile eş anlamlıdır. Dini nedenlerle kadınların gizlenmesinde kullanılan dört köşe büyük örtüdür. Arabistan'dan geldiği söylenir. Bağlanışı ve örtülüğü çara benzer, yüzde ayrıca yemeni ya da peçe kullanılır, 18 arşın kumaştan yapılır. Vücudun bütün hatlarını gösteren ince kumaşlara göre daha çok tercih edilir. Kloş, fişekli, harmanlı, volanlı, pastalı, batsalı, arnur gibi biçimlerde yapıları vardır. Ayak bileklerine kadar uzananları vardır. Çarşaf giyme terimi "çarşafa bürünmek" "çarşafa girmek" ise evlenme çağına girildiğini anlatmak için kullanılır (4).

"Çarşaf denilen çirkin kadın kıyafetine gelince klasik Osmanlı kıyafetinde

mevcut değildir. 1889'dan 1908'e kadar giyilmiş olan kara çarşafın ömrü 19 yıl sürmüştür. 1889'dan önce Arabistan'ın bazı yerlerinde rastlanan, Arap kadınlarına mahsus bir kıyafetti. 1889'da 11. Abdülhamit idaresi, kadınlar için rengarenk kumaşlardan atlas yakalı feraceler yerine çarşafı, yüzün her tarafını ayna gibi gösteren tül yaşmak yerine de siyah ve yüzü göstermeyen peçeyi empoze etti. Türk kadını zarafetini kaybetti ve İran kadını gibi çader (çadır)'e bürünmüş oldu.

Çarşafın kabulüne sebep; Şehzede Camii civarında bir ramazan akşamı dört külhanbeyinin miriliva (tümgeneral) bir paşanın kızına lâf atmakla başlayan, kızın ve yanındaki hanımın çok ağır hakareti neticesinde kızın filizi feracesi ile billur yaşmağının parçalanması ve çimdik yemesidir. O zamana kadar görülmemiş bir vak'a idi, günlerce İstanbul'da konuşulan bir skandal olmuş, millî ahlâka çok ağır gelmişti.

Fakat saray hanımları hiçbir zaman çarşaf ve peçe giymemişler, ferace ve yaşmağa devam etmişlerdir. 1908 Meşrutiyeti'nden itibaren kara çarşaf ve peçe, fakir hanımların giyimi olmuş, kibar hanımlar eflatun, mor, kırmızı, bordo gibi türlü renklerde ve çok zarif dikilmiş çarşaf, renkli, yüksek ve ince topuklu ayakkabılar giymişler, renkli tül den şeffaf peçeler tutunmuşlardır. Sonra manto giyilemeye başlanmıştır. Bugün Anadolu'nun bazı yerlerinde gerçek bir fakirlik örtüsü olarak kullanılmaktadır. 1940'tan sonra İstanbul'da çarşaf hanıma hemen hemen hiç rastlanmaz olmuştur. Son yıllarda ki göçmen akımına kadar..." (5).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşıldığı gibi çarşaf; Arap kökenli bir örtü olup, Türk kültürüne geçişi somut tarihler ve olaylarla açıklanmaktadır. Ancak Çatalca yöresinde kullanılan iki tür çarşaftan bir tanesi, yukarıda bahsedilen Arap kökenli çarşaf ile benzeşmesine rağmen, diğeri benzerlik göstermemektedir. Bahsedilen bu Arabistan kökenli çarşafın benzeri, yörede Amerikan kumaşının kara boya denilen kök boya ile boyanması sonucu elde edilen kumaştan yapılır. Burada kullanılan boya, ormandan toplanan "şabla otu" (6) ile paslı, küflü demirin aynı kap içerisinde karıştırılarak 15-20 gün bekletilmesi

ile elde edilir.

Rengi genellikle siyah olan bu çarşafın lacivert, bordo, koyu güvez (mora çalar kırmızı), olanlarına da rastlanır, ipekten yapıldığı da görülmüştür. Bu giysi iki kısımdan oluşur. Üstü ve altı ayrı ayrı biçimlendirilerek dikilir. Başa takılan ve baş ile bedenün üstünü kaplayan üst parça ile, bedenün alt kısmına giyilen etek kısmı vardır.

Diğer çarşaf ise yöredikilerin "tümek" adı verdikleri koyun yünlerini yıkatıp, taraktan geçirerek, ip haline getirdikten sonra kendi el tezgahlarında dokudukları kumaştan yapılan çarşaftır. Dokudukları bu kumaşa "aba" adı verilmektedir. Dikdörtgen şeklinde olup, çift renkli, enine şeritlidir. Zemin çoğunlukla siyah, bordo, koyu kahverengidir. Renklendirme amacıyla kullanılan şeritler ise açık renkli olup pazarlarda satılan pamuklu ipliklerdendir. Bazen de canlı ve değişik renkler ile birlikte sırma iplikler kullanılır.

3- ÇEMBER: "Çember:Büyük yazma yemeni" (7) "Çember: Büyük yazma yemenilerin bazı yörelerdeki adıdır. Kalınca olan bu örtüler çoğu kez kışın kullanılır. Boyun ve alına bağlanan yemenilere de denir." (8).

Çember: Pamuktan, seyrek ve ince dokunmuş hafif ve yumuşak, çeşitli renk ve desenlerde olan kenarları oyulu bir baş örtüsüdür. Kozan Çemberi, Siyah Çember, Pembe Çember gibi çeşitleri vardır. En meşhuru Kozan Çemberi'dir. Genç kızlar genellikle canlı renkleri tercih ederler. Evli ve yaşlı kadınlar ise daha koyu renkleri tercih ederler. Günlük yaşamda kullanılır.

4- FERACE: 16. yüzyılın başlarından itibaren yerli ve yabancı resimli sanat eserlerinde ferace, yaşmak ve peçeli kadınlara rastlanmaktadır. Ferace, bedeni ve kolları bol, önden açık ve eteği yerlere kadar uzun yakasız bir giyimdir. Osmanlı döneminde sokakta Müslüman ve gayrimüslim kadınların ayırt edilmesi için ferace ve ayakkabılarını statülerini belirleyici renklerde giymeleri öngörülmüştür. Müslüman kadınlar kırmızı, mavi ve yeşil gibi renkler kullanmışlar, gayrimüslimler ise daha açık renklerde feraceler giymişlerdir özellikle yeşil renk giymeleri yasaklan-

mıştır (9).

“Ferace: Ar.Eskiden kadınların sokakta giydikleri mantoya benzer, arka kısmı bol, çoğu kez eteklere kadar uzayan giysi.” (10).

“Ferace: Çuha, sof ve değişik kumaşlardan yapılan, örtünmeyi sağlayan pek çok çeşitleri vardır. Bir yönüyle mantoya benzemektedir. Yaka kısmı mantodan dardır, diktir ve üzerine yaşmak konur. Binişe de ferace denir.Kürklü olanları da vardır.” (11).

Ferace:Yörede kullanılan iki çeşit ferace bilinmektedir. Biri yine el tezgahında dokunan, aba denilen kumaştan yapılan fercedir. Siyah renklidir. Evli ve yaşlı kadınlar tarafından kullanılır. Arkalığı kişinin boyuna göre bazen ayak bileklerine kadar gelir. Bu arkalık arakadan başın üzerine atılır. Tamamen yapağı olup boyama işlemleri, çarşaftaki kumaş boyama yöntemleri gibi “şabla otu” ile paslı demirin aynı kap içerisinde bekletilip daha sonra “tümek” denilen koyun yünlerinin aynı kaba atılıp kaynatılmasıyla elde edilir. Yörede “ferace” adıyla kullanımı yaygındır.

İkincisi ise aynı teknikle boyanan Amerikan bezinden yapılan feracedir. Bu ferace, kumaşının inceliğinden dolayı, yaz aylarında, tarlada çalışırken kullanılır. Üstte belirtilen ferace ile farklı kumaştır.

5- HOTOZ: “Hotoz:Geçmişte kadınların süs amacıyla saçlarının üstlerine taktıkları, çeşitli renk ve biçimlerde yapılmış küçük ve güzel başlıktır.” (12).

Yaşmağın yukarisına gelen hotozun üstünü ince bir tülbent örtüyor. Hotozun ağız tarafında, alından enseye kadar fır dolayı, altı dar üstü geniş kolalı bir çatgı var. Yaşmağın süslü kenarı yaka gibi arkaya sarkmış. Ön kısmı da ağzı kapayacak kadar yüzün alt kısmını örtüyor.”(13).

Genellikle uzun saçlılar, ince örgülerini incili kurdelelerle bağlayarak önde ve yanda zülüfler bırakmışlar ve kalpak(hotoz) giymişlerdir. Baş yapısına göre daha küçük yapılan hotoz, saçların

üzerine oturtularak saçlara uygun bir tarzda kullanılmaktadır. Hotozlar kışın kadifeden, yazın ince ipek kumaşlardan yapılmıştır. Hotozların etrafı, zevk ve zenginlik derecesine göre çiçekler, değerli taşlar ve pırlantalı iğnelerle süslenerek, sırma ipekli çevrelerle (baş örtüsü) kullanılmıştır. (14).

Hotoz: Çatalca’da on dokuzuncu yüzyıl sonu ve yirminci yüzyıl başlarında kadınların başlarına giydiği ipek sırma işlemeli tepeliğe hotoz adı verildiği yörede yaşlılar tarafından belirtilmektedir. Ancak günümüzde bu başlık çeşidi yörede kullanılmamaktadır.

6- KIVRAK: Kıvrak (Krep, Grep):Genelde genç kızlar ve yeni gelinler tarafından düğün ve bayramlarda takılan, üzerinde desen olmayan, kenarları oyali, parlak kumaştan yapılan ve zemini tek renk olmak üzere , çok çeşitli renkleri olan bir örtüdür.

“Krep: Fr. Bir çeşit ince ipek kumaş.”

“Oya: Mendil, yazma, başörtü gibi kadın eşyalarının kenarına iğne ile örülen ya da örüldükten sonra dikilen daracık tentene.” (15).

“Oya: Bir el işi çeşididir. Renkli bir ibrişimden iğne ile işlenmektedir. Pek çok çeşidi vardır.” (16).

Pullu Kıvrak: Yeni gelinlerin başa giydiği üzeri pullarla süslü, genellikle canlı renklerin kullanıldığı örtüdür.

7- ŞAMİ: “Şami: Şam şehrinde olan. Şam şehri ile alâkalı.” (17).

Şami: Üzerinde bir çeşit belli iş bulunan, tülbent ve yemenilere Kırklareli yöresinde verilen addır.

Şami: Pamuktan seyrek ve ince dokunmuş yumuşak ve hafif, renkli bir bez olup üzerinde işler olan bir örtü türüdür. Üzerinde işler el işidir.Kenarları oyalıdır. Çeşitli motiflerden oluşur ve günlük yaşamda kullanılır.

8- TÜLBENT: “Tülbent:Pamuktan ince ve sık dokunmuş baş örtüsüdür.” (18).

Tülbent: Günlük yaşamda genellikle yaşlı hanımlar tarafından kullanılır. Beyaz renklidir. Kumaşı ince olduğundan dolayı yaz aylarında kullanımı yaygındır. Boyutları krep veya yazmalara göre daha geniştir ve kare şeklindedir. Bir de namaz kılariken kullanılan tülbent vardır. Bu namazlık tülbentler dikdörtgen şeklinde olup alın hizasına gelen orta kısmı işlemeli olanları da vardır. Namaz tülbentleri ibadet sırasında kullanıldığından dolayı süsten uzak olan sade tülbentlerdir.

9- YAŞMAK: “Yaşmak:Kadınların ferace de-

nilen harmani ile örtündükleri devirde, yalnız gözlerini açıkta bırakarak başlarına örttükleri ince beyaz örtüdür.” (19).

“Yaşmak:Ferace ile birlikte baş ve yüzü saran beyaz örtüdür.İki parçalıdır. Bir parçası baştan çeneye, öteki de çeneden başa doğru bağlanır. Fazla kısimları omuza dökülür.” (20).

“Yaşmak, kolalanmış çok ince bir çeşit kumaştı ve “gaaze” denirdi.Yumuşaktı, yüzü örtmüyor, süslüyordu. Yüz tamamen görülebilecek derecede seffaftı (Ali Rıza Bey).” (21).

“On yedinci asırda yapıldığı tahmin edilen bazı minyatürlerde yaşmağa ve peçeye benzer şeyler bulunur. Yaşmakla feracenin ta İslamlığın birinci asırdan beri adet olduğu ve bunun hiç değişmemiş bulunduğu zannı hemen hemen umumdur. Halbuki on yedinci asırdan on dokuzuncu asrın sonuna kadar ancak iki buçuk asırlık tarihi bulunan yaşmak ferace pek çok şekle girmiştir.” (22).

10- YELDİRME: “Yeldirme: Mantoyu andıran sokak giysilerine verilen addır. Üzerine baş örtüsü cinsleri kullanılır. Sadakar ve Keşmir kumaşlarından yapılır.” (23)

“Yeldirme:Kadınların çarşaf yerine kullandıkları hafif üstlük olup baş örtüsüyle birlikte kullanılır.” (24)

Yeldirme:Yeldirme genel olarak yukarıda belirtilen şekliyle bilinmekle beraber, yörede yazmalar, krepler veya yemeniler gibi başa örtülen sade, düz baş örtülerini belirtmekte de kullanılmaktadır. Kullanım alanı olarak yemeni ve yazmalarla aynıdır.

11- YEMENİ: “Yemeni:Kadınların başlarına ve erkeklerin başlık üzerine örttükleri ya da sardıkları bir çeşit ince bezdir. Çeşitli renklerde çiçek ve diğer süslerle işlenmiştir.İnce bez ve yazma çemberlere de bu ad verilmektedir.” (25).

“Yemeni: Kalıpla basılıp elle boyanmış tülbent olup başa bağlanır”(26).

Yemeni: Kenarları ve üzeri işlemeli baş örtüsüdür. Kenarına pul işlenmesi “pullu yemeni”, gümüş sırma ve tel işlenmişse “telli yemeni” zemini kırmızı ise “allı yemeni”, kenarları işli ve fırça

ile boyanmış ise “Kandilli Yemenisi” adını alır. Yörede işlemeli ve ipekli yemeniler daha önceki dönemlerde sıkça kullanılmış ve günlük kullanılan baş örtüleri içerisinde önemli bir yer teşkil etmiştir. Bunlardan “Kandilli Yemenisi” adı verilen yemeni az da olsa kullanılmaktadır. Bu yemeni “Kandilli Yazma” adıyla da türkülerimize geçmiştir. (27). ■

Kaynakça:

- 1-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.428.
- 2-Türkçe Sözlük; Ankara TDK Yay., Ankara 1981, s. 145.
- 3-Prof. Melek Sevüktekin Apak, Doç. Filiz Onat Gündüz, Doç. Fatma Öztürk Eray, Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., s.103.
- 4-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.429.
- 5-Yılmaz Ötuna; Büyük Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1994, c.9, s.6.
- 6-“şabla otu” : Çalba, çapla, şabla, şalba, şapla, adaçayı, kabalak adıyla da bilinir.Salvia(Labiatae) türlerine verilen genel ad. Çok yıllık, çalimsı veya otsu bitkiler. Çiçekler beyaz veya morumsu renkli, bazı türler çay yerine veya boyar madde olarak kullanılır, bazı yörelerde karaot adıyla da kullanılır. Doğu ve Orta Doğu Anadolu Bölgeleri'nde ipliği siyah renge boyamak için kullanılır.
- 7-Türkçe Sözlük; Ankara TDK Yay., Ankara 1981, s.176.
- 8-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.429
- 9-Prof. Melek Sevüktekin Apak, Doç. Filiz Onat Gündüz, Doç. Fatma Öztürk Eray, Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri, Türkiye İş Bankası

Kültür Yay., s.101.

10-Türkçe Sözlük; Ankara TDK Yay., Ankara 1981, s.292.

11-Cemil Demirsipahi;Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.432.

12-Cemil Demirsipahi;Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.434.

13-Nurettin Sevin, On üç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış, Ankara 1990, s.96.

14-Prof. Melek Sevüktekin Apak, Doç. Filiz Onat Gündüz, Doç. Fatma Öztürk Eray, Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., s.128.

15-Türkçe Sözlük; Ankara TDK Yay., Ankara 1981, s.517.

16-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.440.

17-Osmanlıca -Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat; İstanbul 1993, s.902.

18-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.445.

19-Türkçe Sözlük; Ankara TDK Yay., Ankara 1981, s. 855.

20-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.445.

21-Yılmaz Ötuna; Büyük Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1994, c.9,s.6.

22-Nurettin Sevin, On üç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış, Ankara 1990, s.95-96.

23-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.446.

24-Türkçe Sözlük; Ankara TDK Yay., Ankara 1981, s.860.

25-Cemil Demirsipahi; Türk Halk Oyunları, Ankara 1975, s.446.

26-Türkçe Sözlük; Ankara TDK Yay., Ankara 1981, s.861.

27-Şenel Önadlı; Kişisel Görüşme,İstanbul 1998.

Aşıklar Diyarı Sivas

Sezen GÜNGÖR

İst. Üniv. Turizm İşletme Böl. Mezunu

İst. Üniv. İşletme Fak. Lisans Öğrencisi

Turizm, bütün dünyada hızla gelişmekte olan bir sektör ve önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Ne var ki, yakın geçmişe kadar turizm ve tatil terimleri deniz-kum-güneş üçlüsüyle bağdaştırılmış ve bunun dışına pek çıkmamıştır. Ancak güzel yurdumuzda öylesine doğal ve tarihi değerlerimiz var ki... Turizmin tanımını değiştirecek kadar iddialı yörelerimizden birisi de Sivas ilidir.

Tarihin filizlendiği bir merkez, ticarete yollarını açan ve tarih boyunca bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış bir toprak ve her daim kültür... İşte bu yöre Sivas ili. Anadolu topraklarında hüküm sürmüş hemen

her medeniyete ait izleri ve nişaneleri bulmanın mümkün olduğu yer.

Sivas, tarihinin çeşitli dönemlerinde muhtelif devletlere başkentlik yapmış olması, en önemli ticari ve kültürel hüviyete sahipliği ile her dönemde yapılan sayısız eserlerle doludur. Selçuklular döneminde kültürel hayatın canlılığı nedeniyle medreseler, camiler, türbeler; Osmanlıların son dönemlerinde ticari hayatın hareketliliğinden dolayı han, kervansaray, imaretler ve banyırlık hizmetlerinin yoğunluğu ile dikkat çekicidir. [1]

4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında Mustafa Kemal

ATATÜRK başkanlığında yapılan ve Cumhuriyet tarihinde çok önemli bir yere ve göreve sahip olan Sivas Kongresi'nin ev sahibi Sivas, bu açıdan bakıldığında, yurdumuzun bağımsızlığı ve yurttaşlarımızın refahı için stratejik öneme sahip bir ildir. Sivas Kongresinin yapıldığı bina bugün Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesi olarak kullanılmaktadır. İsmet İNÖNÜ'nün bir dönem yaşadığı evini müze haline getirip ziyaretçilere açan Sivas Belediyesi, Sivas'ın ve Sivaslıların tarihine ne denli bağlı olduğunu yine göstermiştir.

İlin en önemli ibadet yerlerinden olan Sivas Kale Camii, gerek mimari yapısı gerekse dönemin değer yargılarını taşıyan planlamasıyla dikkat çekici bir camiidir. 1580 yılında III. Murat zamanında yapılan cami, Osmanlı dönemine ait en güzel eserlerdendir. Kale Camii'ni önemli kılan en büyük özelliği, biri camiinin avlusunda diğeri minaresinin altında bulunan iki taştır. Bunlardan minaresinin altında olana Sadaka Taşı denir. O dönemde sadaka vermek isteyenler sadakalarını bu taşın içine koyarlarmış. Ancak bu sadaka koyma işleminin gece yarısı yapılması, Türk ve Müslüman kültüründe yer etmiş olan şu cümleyi doğrulamaktadır: "bir elin verdiğini öteki el görmemeli". İhtiyaç sahipleri kendi ihtiyaçları kadarını taştan alırlar, kalanını diğeri ihtiyaç sahiplerine bırakırlarmış. Camiinin avlusunda bulunan diğeri taşta Yitik Taşı denir. Kaybolan eşyalar bu taşın üzerine konur ve teşhir edilirmiş. Kayıp eşya sahipleri gelip eşyalarını buradan rahatça alabilirlermiş.

Sivas iline ve Türk kültürüne ait bir diğeri muhteşem eser de Sivas Ulucamii'dir.

Kubbe fikrinin henüz gelişmediği bir dönemde, 1196-1197 yıllarında yapılmış olan bu camii, camilerin mekân fikrinin gelişmesinde önemli bir basamağı teşkil etmektedir. Divriği Kale Camii de ilin görülesi güzelliklerinden biridir. Özellikle yapıldığı yer itibarıyla güzelliğine güzellik katan, ululuğunu katmerleyen bir yapıya sahip Divriği Kale Camii, Divriği Kalesi üzerinde Çatlı Vadisinin korkunç uçurumunun kenarında yer almaktadır. Mengücekliler tarafında 1181-1182 tarihlerinde yapılmıştır ve Türk yapılaşma sürecinde günümüze kadar gelebilmiş en eski yapıdır. Zaten Divriği ilçesi başlı başına bir tarih yatağıdır. Öyle ki Hitit İmparatorluğundan bu yana yerleşim yeri olarak demir madenleri ile zenginliğine zenginlik katmıştır. Roma ve Bizans Dönemlerinde de önemini yitirmemiştir. Divriği ilçesinde, dünya tarihçileri ve araştırmacılarının dikkatini önemli ölçüde çeken bir diğeri yapı da Divriği Ulucamii ve Darüşşifasıdır. UNESCO tarafından 1985 yılında Dünya Kültür Mirası olarak kabul edilen ve Avrupalı bilim adamlarınca Anadolu'nun El Hamrası olarak kabul edilen camii, Mengücek Oğullarından hükümdar Süleyman Şah oğlu Ahmed Şah tarafından 1228 yılında yaptırılmıştır.

Sivas'ın hamamları da tarihi ve kültürel değerler taşımaktadır. Özellikle klasik Osmanlı mimarisine ait eserlerden olan Meydan Hamamı ve yine aynı mimari özelliğe sahip ve beden duvarlarındaki demir bağlantılara kurşun dökülerek inşa edilen, adını da bu özelliğinden alan Kurşunlu Hamam bu değerlerden sadece ikisidir.

Zamana yenik düşen Anadolu miraslarından bir tanesi de Sivas'ta yer almaktadır. Birçok ipek yolu yolcusu tacire kucak açmış ve konumu itibarıyla de büyük bir öneme sahip olan Alacahan, bugün yazık ki terk edilmişliğin bedelini ödemiştir. Ancak halen ayakta duran Taşhan ve Subaşı Han, Sivas'ın güzelliklerini seyretmek isteyen ziyaretçilerini bağrına almaktadır.

İl sınırlarındaki bir başka tarihi eser grubu da medreselerdir. Bugünkü anlamıyla hukuk fakültesi olan Çifte Minareli Medrese, Selçuklu Döneminin en anıtsal örneklerindedir. Gök medrese ise gerek mimarisi gerekse mimarı ile dikkat çekmektedir. Mevlana'nın müridi olarak bilinen mimar Konyalı Kaluyan bu yapıyı 78 yaşında yapmıştır. Bugünkü anlamıyla ilahiyat fakültesidir. Gök medresede yer alan Hayat Ağacı motifindeki kartal, kuş ve meyve kompozisyonu, ölü ruhların öbür dünyaya geçişini konu almaktadır. İlde dikkat çeken bir diğeri medrese de Şifaiye Medresesi'dir. Selçuklu Sultanı I. İzzettin Keykavus tarafından 1217'de yaptırılmış olan medresenin güney eyvanında, genç yaşta hastalanan ve bu nedenle tıbbı ve hekimlere çok büyük önem veren I. İzzettin Keykavus'un ve ailesinin türbeleri bulunmaktadır. Kabrinin kitabesindeki yazıda "Yazıklar olsun ki, biz geniş görkemli saraylardan, karanlık dar kabirlere girdik. Zenginliğimizin ve servetimizin çokluğunun faydası olmadı. Saltanatımız yok olup zevalin eşliğinde fani alemde baki aleme ölüm yolculuğu gerçekleştirdi" yazmaktadır.

Zamana direnip, düne ışık tutan konakları Sivas iline bir başka güzellik katar. Ayrı-

ca bu konaklardan çoğunun bugün hâlâ ayakta olduğunu ve ziyaretçi akınına uğradığını bilmek içimize su serper. Büyük ozan Aşık Veysel ŞATIROĞLU'nun Şarkışla ilçesi Sivrialan köyündeki evi, İsmet İNÖNÜ'nün bir dönem yaşadığı ev, tipik Osmanlı mimarisinin izlerini taşıyan Osman Ağa Konağı, Abdi Ağa Konağı ve Susamışlar Konağı, dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçilerin ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Topraklarında bir çok medeniyeti barındırmış ve bir çok dine de bürünmüş Sivas, Müslüman inanisinde önemli bir yere sahip olan türbeleriyle de dikkat çekmektedir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) huzurunda Müslüman olan Abdülvehhab Gazi'nin türbesi bunlardan biridir. Güdük minare olarak da bilinen Eratna Devleti'nin kurucusu Alaaddin Eratna tarafından oğlu için yaptırılan türbenin ise en önemli özelliği, diğer türbelerden farklı olarak bir cenazelik bölümünün olmasıdır.

Sivas'ın en önemli özelliklerinden birisi de "Aşıklar Diyarı" olmasıdır. Anadolu kültüründe çok önemli bir yere sahip olan aşıklık geleneğinin adeta yatağı olan Sivas ilinde sayısız aşık yetişmiştir. Muhlis Akarsu, Abdulkadir Galami, Külhaşzade Rahmi, Feryadi ve ille de Aşık Veysel, ille de Pir Sultan Abdal...20. yüzyıl Türk Halk Şairlerinin önde gelen isimlerinden olan Aşık Veysel ŞATIROĞLU, 1894'te Sivas'ın Şarkışla ilçesi Sivrialan Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Yedi yaşlarında çay yakalandığı çiçek hastalığı neticesinde sol gözünü tama-

men kaybeden sağ gözüne ise perde inen Aşık Veysel, annesinin inek sağdığı sırada ineğin vurması sonucu sağ gözünü de tamamen kaybetmiştir. Küçük yaşta karanlıklarla tanışan ve bir daha asla aydınlığı göremeyecek olmanın verdiği ızdırapla kendisini saza, şiire ve aşıklığa adar. Hayatını birleştirdiği ilk eşi tarafından terk edilen, kısa aralıklarla anne ve babasını kaybeden ve hayatı yoksulluk ve çilelerle geçen Aşık Veysel, ikinci eşi Gülizar Hanım ile evliyken köyünden ilk defa ayrılır ve 1933 yılında Sivas Aşıklar Bayramına katılır. Burada okuduğu "Türkiye'nin İhyası Hazreti Gazi" şiiriyle büyük ilgi gören ozan, Ahmet Kutsi TECER'in ilgisini çekmesi dolayısıyla köy enstitülerinde saz öğretmenliği yapmaya başlamıştır. Küçük yaşta içine düştüğü karan-

lıkların içinden aydınlıklar çıkarmış, sadık yarım dediği kara toprağa kavuşana değin dinleyicilerine aydınlıklar sunmaya devam etmiştir. Aşık Veysel'i yarım yüzyılı aşkın sanat hayatının ve şiire gönül vermesinin karşılığını alabilen ender sanatçılarımızdan biri olarak nitelersek zannederim doğru olur. 1973 yılında vefat ettiğinde, ardında dillere destan olmuş şiirler bırakmıştır.

DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

Ben giderim adım kalır,
Dostlar beni hatırlasın.
Düğün olur, bayram gelir,
Dostlar beni hatırlasın.
Can bedenden ayrılacak,
Tütmez baca, yanmaz ocak,
Selam olsun kucak kucak,
Dostlar beni hatırlasın.
Açar solar türlü çiçek,
Kimler gülmüş, kim gülecek,
Murat yalan, ölüm gerçek,
Dostlar beni hatırlasın.
Gün ikindi akşam olur,
Gör ki başa neler gelir,
Veysel gider, adı kalır,
Dostlar beni hatırlasın.

ANAMA

Dokuz ay koynunda gezdirdi beni,
Ne cefalar çekti ne etti Anam.
Acı tatlı zahmetime katlandı,
Uçurdu yuvadan yürüttü Anam
Anaların hakkı kolay ödenmez,
Analara ne yakışmaz ne denmez,
Kan uykudan gece kalkar gücenmez,
Emzirdi, salladı, uyuttu Anam.
Doğurdu beni Sivas ilinde,
Sivralan köyünde tarla yolunda,
Azığı sırtında orak elinde,
Taşlı tarlalarda avuttu Anam.
Ben yürürdüm anam bakar gülerdi,
Huysuzluk edersem kalkar döverdi,
Hemen kucaklayıp okşar severdi,
Çirkin huylarımı soyuttu Anam.
Çocuğudum anam bana ders verdi,
Okumamı çalışmamı ön gördü,
Milletine bağlı ol da dur dedi,
Vatan sevgisini giyitti Anam.
Tükenmez borcum var anama benim,
Onun varlığından oldu bedenim,
Kimi köylü kızı, kimisi hanım,
Ta ezel tarihte kayıtlı Anam.
Veysel der kopar mı analar bağı,
Analar doğurmuş ağayı beyi,
İşte budur sözlerimin gerçeği,
Okuttu, öğretti, büyüttü Anam.

Halk edebiyatında Pir Sultan geleneği olarak bir gelenek vardır. Tıpkı Yunus Emre geleneği, Karacaoğlan geleneği gibi. Edebiyat tarihçisi İbrahim ASLANOĞLU tarafından yapılan bir araştırmaya göre tam altı Pir Sultan tespit edilmiştir. Bunlar; 1- Pir Sultan (Banazlı), 2- Pir Sultan Abdak, 3- Pir Sultan'ım Haydar (Merzifon ve Çorum), 4- Pir Sultan Abdal (Halil İbrahim), 5- Abdal Pir Sultan (Artovan'ın Daduk köyü), 6- Pir Sultan Abdal (Aruz şairi). Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Banaz köyünde doğmuş olan halk

şairi Pir Sultan Abdal, Sivas valisi Hızır Paşa tarafından önce hapsedilmiş sonra da halkın Siyaset Meydanı dediği meydana idam edilmiştir. Hz. Ali ve On İki İmam sevgisiyle sarhoş, Alevilik kurallarını açık bir dille anlatan, günlük hayatını kendi halinde sürdürmeye gayret eden coşkulu, yetenekli ve kudretli bir halk şairidir.

Sivas ellerinde sazım çalınır
Çamlı beller bölük bölük bölünür
Yardan ayrılmışım bağırim delinir
Kâtip arzuhalım yaz yâre böyle
Pir Sultan Abdalım ey Hızır Paşa
Yazılan gelir sağ olan başa
Hasret kodun beni kavum kardaşa
Katip arzuhâlım yaz yare böyle

Sivas'ın doğal ve tarihi yapısında dikkat çekici bir başka özelliği de sağlık turizmini yakından ilgilendiren çermikleri ve kaplıcalarıdır. Sıcak suyunun bin bir hastalığa derman olduğu söylenen Akçaağaç Çermiği bu çermiklerden biridir. 50cğ.'yi aşan sıcaklıktaki suyuyla romatizma, sinir sistemi, kadın hastalıkları, solunum yolu, sindirim sistemi, metabolizma bozuklukları, böbrek ve idrar yolları kan dolaşımı, adale ağrıları gibi bir çok hastalığa şifa olduğuna inanılan Sıcak

Çermik ve sıcaklığı ortalama 28cğ. civarında olan Soğuk Çermik diğer önemli kaplıcalardır. Sağlık turizminde önemli yatırımlar yapılabilecek potansiyele sahip ilin sportif faaliyetler için de doğası cömerttir. Dağcılık ve doğa yürüyüşleri, dalgalılık, kayak ve kış sporları, rafting, yamaç paraşütü gibi faaliyetlere zemin hazırlayan doğası itibarıyla, bilindik turizm tanımından uzaklaşmayı sağlayacak bir yöredir.

Bir il düşünün, turizm yelpazesi bu kadar geniş ve keşfedilmeyi bekleyen. Her zaman dediğimiz gibi, dileğimiz şudur: Sivas artık Anadolu'ya yapılan doğa ve kültür turlarında yerli-yabancı turistlerin uğrak yeri haline gelsin. Gerek turizm yatırımcıları gerekse seyahat acenteleri bu turizm potansiyelini değerlendirsin. Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde turizm denince akla ilk gelen deniz turizmi olmasın; çünkü biz Anadolu'ya sahibiz, biz insanlık tarihinin yaşıtı topraklara sahibiz. Şarktan garba, şimalden cenuba kadar ayağınızı attığınız her karış toprakta bizim tarihimiz yatıyor, insanlık tarihi yatıyor. Yerin yedi kat altı ile göğün yedi kat üstü arasında Anadolu yaşıyor. ■

Kaynakça : (1) www.sivas.bel.tr

Hayat Bayram Olsa...

Fatma PEKŞEN
Araştırmacı - Yazar

*“Bayram gelmiş neyime
Anam anam garibem.
Gam dolmuş yüreğime
Anam anam garibem...”*

Sair zamanlarda da arz-ı endam etmekle beraber, bayram yaklaşırken radyolardan, televizyonlardan insanın içini titreten bazı melodiler ırgalanır bildiğiniz gibi...

“Bayram gelmiş neyime, anam anam garibem.

Gam dolmuş yüreğime, anam anam garibem...”

Ya da

“Buna bayram günü derler, dostla düşman bir olur.

Aman aman aman aman. Ben yandım seni bilmem...”

Veya

“Bugün bayram günü derler bayramlaşalım...”

Yahut da

“Ana bayramınız mübarek olsun...”

“Bugün bayram günü çalsın hep sazlar...”

“Hayat bayram olsa...”

“Bugün bayram, erken kalkın çocuklar...”

Falan filan; şimdi oturmuş bayram arefesi yazı yazarken, muslukları açmayayım. Zaten contası pek sağlam değildir. Bu kadarcık bayram türküsü ile idare edin.

Otur akşamın onbuçuğunda yaprak sarmaya, pilavlık et pişirmeye. Tek kişi hesabıyla, evdekilerle çene yarışırma görevini de ifa ederek, iki saati aşkın bir sürede, sabaha fazla iş bırakmama keyfiyle sarmaları koyun koyuna tencereye sırala. Saat bir civarında yatağına gönül rahatlığıyla girerken, “Oh be! Akıllılık ettim. Sabah hangi bir işi yapacağım? Son sahurumu da yaptıktan sonra, şöyle kafayı vurup dokuza, ona kadar yatarım. Kalktıktan sonra da gerisi vız gelir. Hoşaf kaynayacak, sütlac pişecek, etrafın tozu pisi son bir kez daha gözden geçirilecek. Kolay işler canım bunlar. Hemen yapılır...” diye aklından geçirir, başın yastığa bir karış kala uykuya başla.

*

Sahuru halledip, bulaşıkları mutfaka atıp, oğlanı okula geç koymamak için saati yediye ayarlayıp yeniden yatağı boyladığında, kaç günün yorgunluğuyla, “bugün arefe de olsa uykuyu hakettim” sözleriyle kendini ikna et, o “çarşıdan alınmayan, mendile koyulmayan, tadına doyulmayan” güzelliğin de-

rinliğine doğru kulaç atmaya başla.

İlk zııır sesi. Yok canım yanlış duyuyorumdur. Sabah sabah kim gelecek ki?

İkinci zııır sesi. Tek gözümü açıp saate bakıyorum. Her ne kadar akreple yelkovan net görünmüyorsa da daha erken olduğu kesin. Tek göz diğeri gibi yumuluyor yeniden.

Zııır. Yanlış gelen birisidir canım. Kapıdaki adresi okuyup, birazdan utanarak geri gider şimdi.

Zııır. Anlaşıldı, bu adreste bizden önce oturan ebeyi -bazı günler yapıldığı gibi- doğuma götürmeye gelmiş bir babaanne adayı var kapıda. Artık kalkmak lazım. Oğlan olursa adını Bayram, kız olursa Arife koysunlar söyleyeyim de.

“Efendiiim. Huriye Ebe buradan taşınalı çok oldu teyze. Aaa bu çocukmuş. Vah zavallı vah. Demek ki haber gönderecek kimseyi bulamamışlar da çocukla gönderiyorlar. BEN HURİYE EBE DEĞİLİM. Onlar taşınalı çok oldu. Annen sana kardeş mi getiriyor?”

Oğlanın yüzü bir tuhaf oluyor. Ama karşımnda beş çocuk var. Altıncı da gelirse evde cümbüşten geçilmez. Aile planlamasını duymamışlar mı bunlar? Beş çocuğu yayan yapıldak ebe aramaya göndereceklerine, mahalleden bir büyüğü gönderseler olmaz mıydı sanki?

Ebe olmadığını anlamasına rağmen oğlan kapıda dikilmeye devam ediyor; konuştuklarımdan bir şey anlamamış gibi. Şu arkadaki kız daha büyük galiba. Ona söyleyeyim en iyisi. O da ne oğlan elimi öpüyor. Vallahi elimi de öpsen, kolumu da öpsen benim ebellekle en ufak ilğim yok. Tansiyon ölçmekle ebellik yapılsa.. Ha sahi. Şu yakındaki sağlık ocağını salık vereyim bunlara.

“Çocuğum hemen köşeyi dönün orada sağlık ocağı var. Kıvırcık saçlı beyaz önlüklü bir bayan var. Ona söyleyin size yardımcı olur”

“Sağlık ocağı mı? Ama teyze oradan şeker vermezler ki!”

“!!??”

“Bugün bayram ya! Yani arefe!”

“Bayramın mübarek olsun teyze!”

“Öpiim teyze!”

Huriye Ebe, sağlık ocağı, kıvırcık saçlı bayan, şeker, arefe, bayram, el öpmek...

Acaba benim jetonum kaç köşeli? Durumu yeni kavriyorum. Öyle ya bugün arefe. Çocuklar sabah erkenden mesaiye başlamışlar bile. Geceliğimin eteklerini savura savura mutfaka doğru yollanıyorum. Dünden gelen, hiçbir bayram almayı ihmal etmediğimiz çocuk şekerinden, yani onların diliyle “Memmecim giliği”nden bir tabak dolduruyorum, kapıya geri gelene kadar hazır edilen poşetlere birer atıyorum.

Bakışlarda minnet pırıltıları...

Artık ayılmış vaziyetteyim. Çabucak üstümü başımı değiştirip, günlük işlerimin idaresini ele almalıyım. Gene de içerdekilerin uykusunu dağıtmamak için zilin sigortasını gevşeteyim. Çocuklar kapıyı tıklatırlar, şekerlerini alırlar, bayramımızı kutlar giderler.

Hele şu üzümleri yıkayayım, hoşafı kaynatayım, sütlacı ondan sonra pişiririm.

Tık tık tık. O da ne! “Eyi gunler” diyen bir kuş, cama vuruyor sanıyorum perdeyi açarken. Ha, şu bizimkiler, yani çocuklar. Tabağı alıp koşturayım hemen. Bu tencere kapağına kim koydu şekerleri? Kimse kalkmadığına göre... itiraf etmesi zor ama uykulu kafayla ben koymuş olacağım. Onlar bizim geleceğimiz, süslü porselen bir tabakla sunmalıyım kağıttaki hışırtılı güzellikleri.

“Bayramın kutlu olsun teyze!”

“Öpiim...”

“Ben naneliyi sevmiyom. Aha şu sütlüden versene bana...”

“??!!”

Eyvaaah, kişniş üzümle öyle bir kaynamışlar ki suyu bulanmış. Mutfak erbabı hatunlar bunun ayarını iyi tuttururlar. Az kaynatıp, taneler patlamadan ocaktan indirirler. Suyu, Mihr-i Vefa misâli besberrak olur. Eksi puanı aldık gitti sabah sabah. Bizim küçük oğlan boşuna söylenmiyor... Bir bildiği var demek ki, “yemek pişirmeyi bilmeyen birisi nasıl yemek kitabı yazar?” diye...

Neyse sütlacı kıvamında pişiririm, hatamı telafi eder, onlara da bir güzel yuttururum. Kesek gibi olmayan, tuzu, vanilyası, şekeri, isteyenlere tarçını ile ağızlara lâyık tatlı yaparım ki Maraşın dövme dondurması yanında hiç kalır.

Tık tık tık...

“Bayramın mübarek olsun abla!”

O da ne! Benim boyumda bir deli-

kanlı. İyi de şeker toplamak için biraz küçük kalmamış mı? Bıyıkları bile terlemiş bunun. Aklımdan geçenleri anlamış gibi cevap yetiştiriyor.

“Yeğenim evi bulamaz diye ben yanında geziyorum.” omuzundan çekiştirildiği, burnunun altından sarı-yeşil iki kurumuş izin mevcudiyetiyle iki üç yaşlarında bir ufaklık, tavşan dişleriyle sevimli sevimli gülücük gönderiyor. Elinde, neredeyse kendi boyunda bir poşet var. Bu çocuk bunu nasıl taşısın? Geçen bayram yaptığım gibi küçük boy bir poşetle değişsem mi? Ama beraber gezdiği ebeveyni bunu düşünmüştür herhalde.

Onları yolculayıp içeriye hamle yapmayı planlarken, merdivenden yeni bir grubun çıktığını görüp geri dönüyorum.

Aynı bildik temenniler, el öpmeler. Bayramlık urbalarını çekmiş çocuk kalabalığının içinden, cesur olup gelecek vadeden bir bakış yüzüme sabitleniyor.

“Teyze niye çikolata almıyorsunuz? Ben bu şekerleri sevmiyorum.”

Hoppala... Bunların ne günahı var ayol? Işıltılı kâğıtlar içinde kurum kurum kurulan, elmalısıyla, nanelisi, portakallısı, sütlüsü kahvelisiyle bir yığın farklı lezzet...

“Bunlar bize; badem şekerleri, çikolatalar misafirlere değil mi?”

Üstüme iyilik sağlık. Neler de bilirlermiş. Anneannemin deyimiyle bunlar “dil mektabını bütürmüşler. Böyümüş de güççülmüşler”

Acaba başka evler o çok pahalı çikolatalardan mı ikram ediyorlar? Şöyle burnumu uzatıp bir baksam mı? “Sen gelirken biz gidiyoruz. Biz kaçın kurrasıyız” havasıyla poşetini geri çeken çocukla göz göze geliyoruz.

Uyanır uyanmaz evin reisine hesap sorup, “çarşıda çocuk şekeri diye bunlar mı satılıyor, yoksa çok zaman olduğu gibi beni mi kandırıyorsunuz?” diyeceğim. Eğer alt kat komşum pa-

halı, o biçim şekerlerden dağıtıyor da ben ondan eksik kalıyorsam, itibarım zedelendi gitti demektir. Bu çocuk taifesinin ağzına düşüp tepetaklak olmak ne demektir bilir misiniz?

Burnuma tanıdık bir koku geliyor. Komşulardan birinden süt taşmış galiba. Yanık kokusu yükseliyor yukarıya doğru. Eskilerin dediği gibi, “yemek ocağa atılıp çıkılmaz. Yemekle beraber pişeceksin ki o yemek güzel olsun” Herkes benim gibi mi? Erkenden kalktım, işimi önüme kattım, daha çok erken olmasına rağmen epeyce iş çıkardım. Allah bilir, bu sütü Ays’anım taşırmaştır. Yemeği ocağa atıp televizyon izlemeyi çok sever. Nasıl olsa, atölyenin parası çok. Süt parası da araya kaynasa n’olur ki?”

Merdivenlere şöyle bir göz atıp içeri giriyorum. Süt nasıl taşmışsa, ta bizim mutfağa koku yayılmış. Teknolojinin gözünü seveyim, aspiratörlerin sayesinde alt katta ne varsa kokusu aynen bizde. Geçenlerde oruçlu oruçlu balık kokusuna yutkunup durdum...

Olamaaz. Koku bizden geliyormuş. Sütlaçta süt diye bir şey kalmamış. Hay Allah ne yapsam? Buzdolabında yarım kavanoz süt kaldı. Üstüne aktarsam olur mu acaba? Tadında yanık tadı kalır mı? Neyse canım vanilyasını çok katarım, zaten Maraş dövme dondurmanın da tadı böyle hafif yanık oluyor. Üstüne biraz fındık serper, içinden çıkacak siyah noktaları da böyle hallederim.

Tık tık tık...

Bu sefer yanlış zamana tosladınız çocuklar. Canım burnumdayken kapıyı açma gibi bir niyetim yok.

Tık tık tık...

Aslına benzemeyen sütlacı hallediyorum ya.

Tık tık tık...

“Patlamayın be! Gelmeyeceğim işte. Biz burda ne haldeyiz, siz orda...”

Tık tık tık...

İnat da bir murat değil mi? Açmayacağım bu sefer. Hele şu taşan sütleri temizleyeyim.

“Memmecimin giliğiii”

“Verenin koç gibi bir oğlu olsun, vermeyenin kör topal bir kızı olsun!...”

“Evinizde domuz başı kaynasın inşallaaaah!...”

Vay bilmişler vay. Benim bildiğim bu domuz başı kaynama meselesi, aşûrede söylenir. Hani o senenin Muharreminde aşûre kaynatmazsan, evinde bereket olmazmış da ocağında devamlı domuz başı kaynar gibi günah olurmuş.

(Memmecim giliği derken, ta yıllar önce Sivas’a yeni tayin gelmiş bir öğretmenin eşinin anlattıklarını hatırlıyorum: “Kapıyı çalan ‘Memmed’imin dili” diye bir tekerleme söylüyor. Ellerinden tuttukları kardeşleriyle gelen daha büyük yaştaki çocuklara sordum, “Kardeşinin dilinde bir problem mi var, konuşamıyor mu?” Çocuklar tuhaf tuhaf yüzüme baktılar. Daha sonra bir komşumuzdan aslını öğrendim. Yoksa böyle belirli bir günde, konuşamayan çocuklar için şeker toplandığını, geleneksel bir şey olduğunu sanacaktım.”)

Tabağı alıp kapıyı çıkıyorum. Açmamdan ümidini kesen çocuklar, bir üst kata doğru çıkarken, geri dönüp bakıyorlar. Üzüm salkımı gibi her basamakta ayrı boyda, ayrı tazelikte suratlar.

Atlaya zıplaya geri dönerken, içlerinden birisinin ayağı burkuluyor. Burkulan sadece onun bileği mi? Yüreğim de. Gözlerde tomurcuklar... Ayağını ovalarken konuşurmaya çalışıyorum... Birinci sınıftaymış. Sınıfta ilk kırmızı kurdele onun önlüğüne takılmış. Artık fişe bakmadan yazabiliyormuş. Eve gitmesini dinlenmesini söylüyorum. Ona, daha gezemeyeceği için fazla şeker veriyorum.

Tabaktakiler bitmek üzere.

Ama bende bu zekâ varken, (Allah nazardan esirgesin!) şıppadanak çaresini bulurum. Aile reisinin, bir iki kez de bendenizin gittiği teravîh namazlarında okutulan mevlütlerden birer fişek kapıp getirdiğimiz, o güneş görmüş kar gibi anında eriyen canım şekerler ne güne duruyor? Nasıl olsa kapıdakilere tabağı uzatmıyor, elimle kendim atıyorum poşete. Afacanlara yuttururum gider; hiç

vermemektense...

Tatlıyı, her ne kadar önceden açtıysam da şerbetini kestirmem lazım tez elden. Eğer şu kısa günde şuncacık işi öğleye bırakırsam, hem maaile gideceğimiz kabristan ziyaretinden mahrum kalırım, hem de ikinci zamanı bitirmeyi hedeflediğim Hatm-i Şerif’i bayram ertesine ertelemiş olurum. Üstelik üç beş sayfa kala...

İki şeker bir su muydu bu şerbetin ölçüsü, yoksa, iki şeker iki su mu? Galiba şekerpâre, hurma gibi tatlılarda daha koyu, dilberdudağı, şöbiyet, baklava gibi açma tatlılarda biraz daha duru idi... yoksa tam tersi miydi? Hay Allah! Ne yapsam acaba? Yan komşunun kapısını tıkladıp, başka bir şeylerden bahsederken, çaktırmadan ağzını yoklayıp, ölçüyü öğrensem mi? Ama babasının nerede askerlik yaptığı bilemez ki? Yahut, eniştesinin sünnet düğününde hangi elbiseyi giydiğini mi sorsam? Bu da tutmadı... neyse şu takvimi bir dala layayım. Nasıl olsa son günlerde tarif tarifeder.

Tık tık tık...

ŞER-BE-Tİ HA-ZIR-LI-YO-RUUM. Sonra açarım.

Tık tık tık...

GELİYORUUM... İyi ki sarmayı bugüne bırakmamışım. Bu gidişle tam gün de zor bitirirdim.

Tık tık tık...

Rahmetlik kayınpeder, arefe günü bin ihlas okunmasının sevabından bahsetmişti. Bir de iyilik yapmaktan, sadaka vermenin güzelliğinden dem vurmuştu... Çocuklara yaptığım, kayınpederin sözlerinin bir kısmını karşılıyor ama diğer kısmı havada sallanıp duruyor şimdilik... Bakalım nasipse kalan saatlerde okurum...

Tık tık tık...

Hoşgeldiniz çocuklaaar... Ben de yolunuzu gözlüyordum. Şu tabağın dibini almadan kabristana gideceğim, kapıyı kapalı bırakıp, çocukları sevinmekten mahrum bırakacağım diye ödüm kopuyordu. Ne iyi ettiniz de geldiniz. (Bunlar acaba karınca gibi tatlının merkezini antenleriyle mi keşfediyorlar?)

Yeni bir gruba kapı açan alt kattakinin küçük kızının ince sesi:

“Şekerimiz kalmadı!...”

Şimdiye kadar bayram kutlayıp, şeker toplayan çok küçük çocuk görmüş-

tüm ama, hiç bu kadar ufağına da rastlamamıştım doğrusu... iki büyük boyun arasında, ağzı emzikli, kolundan tutup çekiştirilirken, ayağının birisi yere değip öbürü yerçekimi kanunundan henüz nasiplenmeyen, -büyük ihtimal altı bezli- bir kıvrırcığın bulunması içimi yaz güneşi sıcaklığına beliyor. Şimdilerde, “Anne senin boyun da gittikçe kısalıyor mudur nedir? Gözüme küçük görünüyorsun!” diyen bizimkiler de bir zamanlar bu emzikli kıvrırcık gibi tatlılar mıydı acaba?

Ay şunun ikisini daha önce görmüş gibiyim. Tabii ya, bu uyanıklar ikinci tura çıkmışlar. Sütlüyü isteyen, şu, yeğenime benzeyen sarışın idi. Şimdi de mavi bir balonu şişirmeye çalışarak, “bak teyze. Başka evlerde insana balon bile ediyorlar” mesajı vermeye çalışıyor. Tıpkı arkasındaki yumurcağın çikletini göstermeye gayret ederek, anlatmaya gayret gösterdiği gibi...

Acaba yeğenim de boyu büyüklüğünde bir poşet araklayarak şeker toplamaya çıkmış mıdır? İçimden bir ses ııı diyor. Keşke çıksaydı, keşke ev sahiplerinin gönlüne bir avuç ışıltı bıraksaydı...

Merdivenlerde rengârenk kâğıtlar...

Aceleci kırırtılarla bekleyenlerin torbacıklarına, -çaktırmadan- birer mevlüt şekeri bırakıyor, gönül rahatlığıyla içeriye girme teşebbüsünde bulunuyorum.

“Teyze biz bu şekerleri ramazan boyunca teravihte yedik zaten”

“Ehm, şey... kalmamıştı da...”

“Misafirlere sakladığınız nerde?”

“Anne-babamızla gelseydik bunları mı ikram edecektiniz?”

“!?!?”

Eğer ben de önümüzdeki bayrama erişirsem, oturup, rahmetli babaanne-min yaptığı gibi, içinde çerezi, parası, şekeri bulunan birer mendil hazırlamazsam, bana da... EYVAH ŞERBET KAMELA GİBİ OLMUŞ!

Üzülmeysin be dostlar! Daha bayram sabahına koskoca bir yirmidört saat var. Yeniden şerbet de kaynar, hoşaf da. Yeter ki yüreğimizin dibi tutmasın, gönlümüzün çocuk kısmı kararmasın. Gözleri gözlerimize sabitlenen, minik avuç içleri bize uzansın...

Arefeler arefe, bayramlar bayram olsun...■

“Halk Kültürünü Koruma ve Geleceğe Aktarma”

**Uluslararası Sempozyumu, Kocaeli Üniversitesi ve Motif Halk Oyunları
Eğitim Ve Öğretim Vakfı İşbirliğinde Gerçekleşti...**

36

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı ile Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü işbirliğinde “Halk Kültürünü Koruma – Yaşatma ve Geleceğe Aktarma Uluslararası Sempozyumu” Kocaeli Üniversitesi Derbent Uygulama Oteli’nde gerçekleşti.

Konu ile ilgili katılımcıların bildirimlerinin yer aldığı Uluslararası Sempozyum’da, ulusların halk kültürü öğelerinin korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılmasının gerekliliği ele alınarak çözüm ve önerilerin değerlendirilmesi yapıldı.

On dört oturum halinde gerçekleştirilen sempozyumun açılışı, “Kültür ve Medya” konulu bir panelle yapıldı. Prof. Dr. Toktamış ATEŞ (İst. Üniv. İktisat Fak.), Prof. Dr. Hülya YENGİN (Kocaeli Üniv. İletişim Fak. Dekanı), Turgay OLCAYTO (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Gnl. Sekreteri) ve Şakir SÜTER’in (Akşam Gazetesi Köşe Yazarı) konuşmacı olarak yer aldığı panel büyük ilgi gördü.

Kalabalık bir davetli topluluğunun yer aldığı sempozyum açılış törenine Kocaeli protokolü, üniversite protokolü, basın men-

supları, bilim adamları, araştırmacılar ve öğrenciler katıldı.

Saygı duruşunun akabinde İstiklal Marşı’nın okunmasının ardından sempozyumun açılış konuşmalarına geçildi. Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki BAYKAL açılış konuşmasında; “Sayın Milletvekilim, Sayın Valim, Sayın Komutanım, Sayın Öğretim Üyeleri, Değerli Katılımcılar, Saygıdeğer Basın Mensupları ve Sevgili Öğrenciler. Kocaeli Üniversitesi ve Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı işbirliğinde gerçekleşen “Halk Kültürünü Koruma – Yaşatma ve Geleceğe Aktarma Uluslararası Sempozyumu”na hoş geldiniz. Motif Vakfı, Türk Kültürü’nün korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması temel hizmet ilkesi üzerine kurulmuştur. On yedi yıldır çalışmalarını sürdürmekte olan Motif, yaptığı tüm çalışmalarda ve gerçekleştirdiği tüm faaliyetlerde gelecek nesillere sağlam temellere dayalı akademik ve sanatsal boyutu bütünleştirici çalışmaları sunmayı ilke edinmiştir. Motif Vakfı, gençlerimi-

zin Türk Halk Oyunları'na yönelik çalışmalarını Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü bünyesinde sürdürmektedir. Motif Vakfı tarafından geleneksel hale getirilen Motif Halk Bilim Ödülleri, Motiflerle Anadolu Kültür Şölenleri, Uluslar arası Motif Sempozyumları, Motif Dergisi ve Motif Vakfı Yayınları, Eğitim Bursları, Kamu – Kurum ve Kuruluşları ile ortak çalışmalarını sürdürmektedir. Geleneksel faaliyetleri arasında yer alan uluslararası Motif Halk Bilim Sempozyumları, her yıl farklı bir konuda ve farklı bir üniversitenin işbirliğinde gerçekleşerek Halk Kültürü'ne hizmette mesafelerin engel

teşkil etmeyeceğini de göstermektedir. Bilindiği gibi, halk kültürleri uluslar için büyük önem arz etmektedir. Ulusların birbirleriyle olan ilişkileri açısından konuya baktığımızda kültür değerlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. İşte bu sebeple bizler için kültürel değerlerimizi korumak, yaşatmak ve geleceğe aktarma konusu büyük önem arz etmektedir. Biraz sonra başlayacak olan Halk Kültürünü Koruma – Yaşatma ve Geleceğe Aktarma Uluslar arası Sempozyumu'nda yurt dışından on bir ve yurt içinden yüz yirmi bir katılımcı üç gün boyunca konuyu derinlemesine tartışacaklar ve çözüm önerileri getireceklerdir. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi Halk Kültürünü Araştırma Komisyonu tarafından komisyonun yaptığı çalışmanın raporu, Komisyon Başkanı İsparta Milletvekili Sayın Recep ÖZEL tarafından aktarılacaktır. Ayrıca değerli katılımcıların iştirakleriyle "Kültür ve Medya" konulu panel gerçekleşecektir. Değerli konuklar, bu sempozyumun gerçekleşmesinde geçen yıl olduğu gibi bu yıl da bizlere kapılarını açan ve bizlerden destek ve katkısını esirgemeyen Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sayın Baki KOMSUOĞLU'na, Kocaeli Üniversitesi'nin çok kıymetli öğretim üyelerine, sempozyumun gerçekleşmesinde görev alan Bilim

ve Düzenleme Kurulu üyelerine, katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Yine Bilim Kurulu ve Danışma Kurulu üyelerimize, değerli milletvekillerimize, panelistlerimize, tüm katılımcılara ve bu sempozyumun gerçekleşmesinde emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum." dedi.

Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Baki KOMSUOĞLU açılış konuşmasında : " Sayın Milletvekilim, Sayın Valim, Sayın Belediye Başkanlarım, Çok Değerli Hocalarım, Değerli sempozyum Üyeleri. Motif Vakfı işbirliğinde bu yıl ikincisini gerçekleştirdiğimiz 6. Uluslar arası Motif Halk Bilim Sempozyumu'na üniversitem adına hepinize hoş geldiniz diyorum. Bu seviyeli ve akademik sempozyumda sizleri ağırlamaktan dolayı mutluluk duyuyorum. Geçmişle gelecekle birleştirmek için önce geçmişimizi iyi tanımamız gerekir. Eğer geleceği yapılandırmak istiyorsanız geçmişinizle mutlaka birleştirmeniz gerekmektedir. Biraz önce üniversitemizin geçmişinden çok kısa görüntüler izledik. 99 yılında yaşadığımız deprem felaketi üniversitemize büyük zararlar verdi. Ancak bizler sabrettik, yılmadık ve çalıştık. Bugün üniversitemizin yeni mimari yapısı bu azmin ve sabrın örneğidir. İşte bu gün burada Motif Vakfı işbirliğinde düzenlediğimiz bu sempozyumumuzda geç-

mişi ele alıp bu günleri değerlendirip, geleceğe bu değerleri aktarmaya çalışacağız. Ben sizlere bu konudaki katkılarınızdan dolayı teşekkür ediyorum. Aramızda uluslararası misafirlerimizde bulunuyor. Motif Vakfı'nı ve özellikle Vakıf Başkanı Sayın Mehmet Zeki BAYKAL'ı böylesi önemli bir hizmette önderlik yaptığı için kutluyorum. Bir sivil toplum kuruluşu olarak kültüre hizmet alanında önemli bir yol kat etmiş, hizmetleri ile emsali kurumlara örnek olmuş Motif Vakfı ile üniversitem olarak işbirliklerimiz devam edecektir. Sözlerime son vermeden önce sempozyumun başarılı geçmesini diliyorum hepinizi saygıyla selamlıyorum.” dedi.

Açılış konuşmalarının ardından Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı'nın yapmış olduğu çalışmalarının sergilendiği bir barkovizyon sunumu gerçekleşti. Yine, Kocaeli Üniversitesi'ne ait tanıtım çalışması da izleyicilere sunuldu. Barkovizyon gösterimi-

nin ardından, Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Baki KOMSUOĞLU tarafından, Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki BAYKAL'a plaket takdim edildi.

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki BAYKAL' da Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Baki KOMSUOĞLU'na göstermiş oldukları yakın ilgi, alaka ve desteklerinden dolayı bir plaket takdim etti.

Plaket töreninin ardından “Kültür ve Medya” konulu panel Prof. Dr. Toktamış ATEŞ (İst. Üniv. İktisat Fak.), Prof. Dr. Hülya YENGİN (Kocaeli Üniv. İletişim Fak. Dekanı), Turgay OLCAYTO (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Gnl. Sekreteri) ve Şakir SÜTER

(Akşam Gazetesi Köşe Yazarı) tarafından gerçekleştirildi.

Panelin gerçekleşmesinin ardından TBMM Geleneksel Türk El Sanatları Üretici ve Sanatkarlarının Sorunlarının Araştırılarak, El Sanatlarının Geliştirilmesi, Korunması ve Gelecek Kuşaklara Aktarılması İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu Isparta Milletvekili Sayın Recep ÖZEL tarafından sunuldu.

Sempozyumun ilk günü olan 16 Aralık 2005 Cuma günü Prof. Dr. Can ETİLİ ÖKTEN ve Prof. Dr. Kaya TÜRKAY'ın oturum başkanlıklarında ilk oturum başlamış oldu.

Prof. Dr. Tülay UĞUZMAN “Halk Kültürünü Koruma, Yaşatma ve Geleceğe Aktarma Konusunda Somut Bir Adım: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ulusal Seramik Çalıştayı”, Doç. Nesrin ÖNLÜ “Ege Bölgesi’nde Kaybolmaya Yüz Tutmuş El Dokumaları ve Değişim Süreci”,

Yrd. Doç. Dr. H. Feriha AKPINARLI – Yrd. Doç. Dr. H. Serpil ORTAÇ “El Sanatları Konusunda Yapılan AB Hibe Projelerinin Değerlendirilmesi”

Doç. Dr. Özer KANBUROĞLU, “Globalleşen Dünyada Yerel Kültürün Yok Olması ve Bu Bağlamda Kaybolan Zanaatlarımız, Valentina DEĞİRMENCİK “Gagauzia Halk Kültürü Üzerine” konulu bildirimleri sundular.

Prof. Dr. Suat GEZGİN ve Prof. Dr. Nermin ERSOY’un oturum başkanlığını yaptığı oturumda; Prof. Dr. Fettah HALİKZADE “Çağdaş Azerbaycan’da Halk Musikisinin Yaşatılması Meseleleri”, Öğr. Gör. Cihangir TERZİ “Almanya’da Yaşayan Türk’lerin Günümüz Müzik Kültürleri Üzerine Saptamalar, Değerlendirmeler ve Öneriler”, Yrd. Doç. Dr. Metin EKE “Türk Halk Müziği’nde Tavırlar, Konya ve Yozgat Yöre Ezgilerinin Bağlama İle İc-

raları”, Prof. Dr. Ömer POBRİC “Boşnak Sevda Şarkıları”, Doç. Berak TARANÇ “Türk Halk Müziğinin İdeolojinin Küreselleşme Sürecinde Yeniden Boyutlanması ve Yeni Yorumlar” konulu bildirimleri sundular.

Oturum Başkanlığını Prof. Dr. Tülay UĞUZMAN ve Yrd. Doç. Dr. H. Feriha AKPINARLI’nın yaptığı oturumda; Prof. Dr. Metin EKİCİ “Halk Kültürü ve Medya”, Ekber YEŞİLYURT “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’nin Ulusal Kimliği Medya ve Kültür Erozyonu”, Öğr. Gör. Adem YAVAŞ – Öğr. Gör. Ömür ALYAKUT “Kültürel Mirasın Korunma ve Aktarımında Küreselleşme Olgusunun Tehditten Fırsata Dönüştürülmesi İçin Bir Araç: Kültür Turizmi”, Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜNGÖR “Halk Bilimi Açısından Büyükderbent ve Çevresindeki Kültürel Zenginliğin Turizm Arzı Yönünden Potansiyel Olarak Talepe Çevrilmesi”, M. Yaşar DURU “Küreselleşme Çerçevesinde Halk Kültürlerini Koruma, Yaşatma ve Geleceğe Aktarma Sürecinde Yerel Yönetimlere Düşen Görevler” konulu bildirimleri sundular.

Oturum başkanlıklarını Prof. Dr. M. Zeki KUŞOĞLU ve Sabahattin TÜRKOĞLU’nun yaptığı oturumda Prof. Dr. Can ETİLİ ÖKTEN “Türkülerin F.S.E.K. Karşısındaki Durumu”, Aisha ALI “Mısır Halk

Dansları’nın Korunması ve Yaşatılması Üzerine”, Doç. Adnan KOÇ

“Çalgı Müziğinin Gelecek Nesillere Aktarılmasında Metotun Önemi ve Bağlama Metotlarındaki İşaretlerin Yetersizliği”, Öğr. Gör. Emel ŞENOCAK “Taş Plaklarda Anadolu Kayıtları”, Öğr. Gör. Yücel AÇIN

“Türk Halk Çalgılarının Standartizasyonu” başlıklı bildirimlerini sundular.

Sempozyumun ikinci günü olan 17 Aralık 2005 Cumartesi günü oturum başkanlarını Prof. Fikret DEĞERLİ ve Doç. Dr. Özer KANBUROĞLU’nun yaptığı oturumda; Öğr. Gör. Abdurrahim KARADEMİR “Halk Oyunlarının Kaynakta Tespiti ve Bu Tespitlerin Kullanımına Dair Yaklaşımlar”, Öğr. Gör. Ahmet Turan “Türk Halk Oyunlarında Koruma”, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Öcal ÖZBİLGİN “Türk Halk Oyunlarında ‘Yerel’ Kavramı”, Öğr. Gör. Ferruh ÖZDİNÇER “Türk Halk Oyunlarının Geleceğe Aktarılmasında Öğretimin Önemi ve Dört Aşamalı Öğretim Süreci”, Yrd. Doç. Dr. Nilgün CIBLAK “Köy Seyirlik Oyunlarının Korunması Üzerine Tasarım Denemesi” başlıklı bildirimleri sundular.

Prof. Dr. H. Örcün BARIŞTA ve Yrd. Doç. Dr. Neşide YILDIRIM’ın oturum başkanlığı yaptığı oturumda; Prof. Dr. Gülnaz ABDULLAHZADE “Musiqli Folklor Sedaları

Çağdaş Dövrde”, Gözde ÇOLAKOĞLU – Sinem ÖZDEMİR “Bir Halk Kültürü Olarak Karagöz ve Musiki”, F. Merve EKEN “Osmanlı’dan Günümüze İstanbul’da Değişen Fasıl İcraları”, Dr. Jaynie RABB “DVD’ler ile Geleneklere Geçiş: Aisha Ali ve Dans Du Ventre’ye Katkısı”, Öğr. Gör. Erol PARLAK “Gelenekten Geleceğe Bağlama” konulu bildiriler sunuldu.

Oturum başkanlarını Prof. Dr. Metin EKİCİ ve Yrd. Doç. Dr. Şüheda DOYURAN GÖKTÜRK’ün yaptığı 2. oturumda; Prof. Dr. Hatice ÖRCÜN BARIŞTA “Halk Plastik Sanatlarının Tanımı, Sınıflama ve Belgeleme Sorunları Üzerine”, Mücella KAHVECİ – Semra AKBULUT “Geleneksel Türk El Sanatı Festivallerinin Ardından”, Yrd. Doç. Dr. Cavidan BAŞAR ERGENEKON – Dr. Fatma Nur BAŞARAN “Türk Yorgan Sanatı ve Günümüzde Türk Yorgan Sanatında Kullanılan Bezemelerden Örnekler”, Öğr. Gör. Senem UĞURLU “El Dokumacılığı Bağlamında Ulusal Estetik Değerler ve Yöresel Halıcılık Sorunları”, Yrd. Doç. Dr. Bekir ŞİŞMAN “Teknolojik Gelişimin Kültürel Değişime Etkisi Bağlamında Vezirköprü Halk Zanaatları” konulu bildiriler sunuldu.

Prof. Dr. Erman ARTUN ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Öcal ÖZBİLGİN’in başkanı olduğu oturumda; Doç. Dr. Gürbüz AKTAŞ – M. Tekin KOÇKAR “Kafkas Halk Danslarının Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi – Kültürel Özelliklerin Korunması ve Yorum”, Öğr. Gör. İlknur DEMİRBAĞ “Türk Halk Kültürü-

rünü Gelecek Kuşaklara Aktarma Çabaları İle Folklor Kurumu”, Arş. Gör. Emir Cenk AYDIN “ Türk Halk Oyunlarında İletişim Motifleri”, Arş. Gör. Ayfer AYTAÇ “Halk Oyunlarının Sosyo-Kültürel İlişkiler İçindeki Yeri ve Eğitimsel İşlevleri”, Dr. Daniela IVANOVA “Bulgaristan Halk Dansları ve Günümüzde Bulgaristan Halk Oyunları” başlıklı bildirimleri sundular.

Oturum başkanlarını Prof. Dr. Hülya YENGİN ve Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU’nun yaptığı oturumda; Öğr. Gör. Sabahattin TÜRKÖĞLU “Etnografya ve Folklor Müzesi Eksikliğimiz”, Yrd. Doç. Dr. Muvaffak DURANLI “Kültürel Değerlerin Korunması ve Yaşatılmasına Dair Bir Örnek: Saha Türklerinin Homus (Ağız Kopuzu) Müzesi”, Uzman Alparslan SANTUR “Türk Halk Kültürünün Geleceğinde Halkbilim (Açık Hava) Müzelerinin Önemi”, Arş. Gör. Tuba ÖZKAN “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve Halk Kültürlerini Koruma, Yaşatma ve Geleceğe Aktarma Noktasında Müzeciliğin Önemi”, M. Sabri KOZ “Türkiye’de Özel Halk Kültürü Arşivlerinin Korunması ve Geleceğe Aktarılması Üzerine” konulu bildirimleri sundular.

Doç. Dr. Gürbüz AKTAŞ ve Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME’nin oturum başkanı olduğu oturumda; Yrd. Doç. Dr. Arzu KİHTİR “Avrupa Birliği’nin Kültür Politikası”, Yrd. Doç. Dr. Gökten AY “AB Kültür Anlayışı Çerçevesinde Görüşler – Düşünceler ve Halk Kültürümüz”, Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN

“AB’ye Giriş Sürecinde Yurt Dışında Türk Halk Kültürü”, Dr. Yaşar KALAFAT “AB – ABD Komşuluğunda Halk Kültüründen Ulusal Kültürel Kimliğe”, Yrd. Doç. Dr. Şüheda DOYURAN GÖKTÜRK – Öğr. Gör. Soner POLAT “Avrupa Birliğine Katılım Sürecinde Okul Müdürlerinin Ulusal Kültür Profili” başlıklı bildirimleri sundular.

Sempozyumun son günü olan 18 Aralık 2005 Pazar günü oturum başkanlıklarını Oturum Başkanlarını Prof. Aydın UĞURLU ve Yrd. Doç. Dr. Arzu KİHTİR’ yaptığı oturumda; Prof. Aydın UĞURLU “Geleneksel El Sanatlarında Kimlik Arayışları ve Evrenselleşme Sorunları”, Dr. Filiz SANAY “Halk Kültürlerini Koruyorlar, Yaşatıyorlar, Aktarıyorlar”, Okutman Mehmet Bektaş TUNCER - Öğr. Gör. Ahmet ERKOÇAK “Eskişehir – Kırka Yöresinde El Kuklası (Bebek Oyunu)”, Yrd. Doç. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ – Neziha COŞGUN “Kaybolmaya Yüz Tutan Maddi Kültür Değerlerimizden Çorum – Alaca Düz Dokumaları”, Öğr. Gör. Sinem BUDUN – Öğr. Gör. Nejdât ŞAŞI “Küreselleşme Süreciyle Kaybolan Değer: Kandıra Bezi” başlıklı bildirimleri sundular.

Oturum Başkanları’nı Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ ve Doç. Dr. Z Gönül BALKIR’ın yaptığı oturumda;

Yrd. Doç. Dr. Orhan ÖZDEMİR “Küreselleşmeye Karşı Ulusal Kimliğin Korunmasında Yerel Kültürün Önemi (Yerel Kültür = Halk Kültürü)”, Öğr. Gör. Derya DEMİRDİZEN ÇEVİK – Oktay KOÇ “Küreselleşme Karşı Yerel: Gelenek Bir Tehdit midir Yoksa Fırsat mı?”, Öğr. Gör. Yavuz KÖKTAN – Öğr. Gör. Erol EROĞLU “Teknoloji, Küreselleşme ve Halk Kültürünün Korunup Yaşatılması”, Yrd. Doç. Dr. Refiye OKUŞLUK – ŞENESEN “Küreselleşme Çerçevesinde Türk Halk Kültürü Ürünlerini Geleceğe Aktarma Yolları”, Dr. Halil AGAVERDİ “Küreselleşme ve Azerbaycan Türk

Halk Kültürü” konulu bildirimleri sundular.

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN ve Yrd. Doç. Dr. Göktan AY’ın oturum başkanlığı yaptığı oturumda; Okutman Yasemin GÜRSU “Geçmişten Bugüne Mevsimlik Bir Tören : Lokma (Kocaeli Balören Köyü Örneği)”, Yrd. Doç. Dr. Neşide YILDIRIM “Türk Aile Kültüründe Geçmişten Günümüze Misafir ve Misafirperverlik”, Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME – Öğr. Gör. Rıfat OYMAK “Halk Anlatılarının Metinselliği”, Doç. Dr. Z Gönül BALKIR – Öğr. Gör. Kerem ÇOLAK “Değişen Çalışma İlişkilerinde Kolektif Bir Çalışma Geleneği Olarak İmece Kültürü”, Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN – Arş. Gör. Ferah TÜRKER “Folklor Ürünlerinin Korunmasında Yazılı Edebiyatın Rolü”, Dr. Nelly RAMZEY - Dr. Dr. Soha Nabil Mohamed ATTİA “Mı-sır Halk Kültürü” başlıklı bildirimleri sundular.

Oturum Başkanları’nı Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN ve Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜNGÖR’ün yaptığı sempozyumun son oturumunda; Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ “Kültür Eğitimi”, Dr. Yovenna HUNT “Bir Ritüeli Yeniden Kurma: Yunanistan, Doğu Makedonya, Serres Bölgesi, Flambouro’dan Lazarinas’ın Durumu”, Prof. Dr. Erman ARTUN

“Halk Kültürlerinin Gelecek Kuşaklara Taşınması”, Yrd. Doç. Dr. Saim KÜÇÜKKÖMÜRLER – Uzman Nurcan TÜRKMEN “Türk Kültüründe “Türk Kahvesi” Kavramının Oluşması ve Türk Kültüründeki Yeri”, Arş Gör. Bülent BAYRAM “Çuvaş Türklerinin Halk Kültürünün Korunması, Aktarılması ve Şaman Tepesi”, Arş. Gör. Ayhan KARAKAŞ

“Halk Kültürünün Korunup Aktarılmasında Köy ve Şehir Monografilerinin Katkıları” konulu bildirimleri sundular.

Ayrıca sempozyumda; Öğr. Gör. Arda OKSAY “Geleneksel Türk Saray Kıyafetlerinin Fotoğraf Sanatıyla Belgelenmesi”, Öğr. Gör. Fatih KOÇ – Öğr. Gör. Ümit ALNIAÇIK “Küreselleşmenin Halk Kültürüne Etkisi Açısından Tüketici Davranışlarının Değerlendirilmesi”, Öğr. Gör. Osman ODABAŞ “Geçmişten Geleceğe Geleneksel Türk Resmi: Minyatür”, Öğr. Gör. Nilay KALELİ – Öğr. Gör. Arzu AZİZAĞAOĞLU “Geleneksel Tekstil Ürünlerinin Giysi Tasarımında Kullanılması”, Öğr. Gör. Oktay ÇETİN – Öğr. Gör. Aydın KETENAĞ “Yerel Gazetelerin Kültürel Değişimi Etkileme Süreci”, Levent VURGUN – Oktay KOÇ “Halk Kültürlerinde Uluslar arası Kimlik Arayışları”, Öğr. Gör. Murat EKER “Kültür Coğrafyası Açısından Halk Kültürlerindeki Değişim”, Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜNGÖR “Orta Asya’dan Anadolu’ya Günümüze Uzanan Süreçte Bir

Kültür Mirası Olarak Nevruz Geleneği”, Yrd. Doç. Dr. Kazım YILDIRIM “Ulusal Kimlik Arayışında Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yabancı Dille Yapılan Eğitim Anlayışı”, Yrd. Doç. Dr. Metin ARIKAN – Arş. Gör. Baki Bora HANÇA “UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Kararına Eleştirel Bir Bakış”, Doç. Dr. İ. Çetin DİYYOK “Geçmişten Geleceğe Türk Şiirini Besleyen Halk Kültürü Motifleri”, Yrd. Doç. Rengin OYMAN BÜKEN “Geleneksel Anadolu Dokuma Sanatında Ulusal Kimlik Sorunsalı”, Öğr. Gör. Eşref BÜLENT “Küreselleşme Sürecinde Yöresel Halıcılıkla Görülen Yapısal Değişimler”, Öğr. Gör. Yüksel ŞAHİN “20.yy Başlarında Geleneksel Kadın Giyiminde Moda Etkileşimleri ve Değişimler”, Öğr. Gör. İbrahim ERŞAHİN “Halk Kültürünü Koruma – Yaşatma ve Geleceğe Aktarmada Sanatın Rolü (Küreselleşme Çerçevesinde)”, Şehvar BEŞİROĞLU – Berna ÖZBİLEN “Türk Halk Kültürünün İlk Popüler Müzik Türü Kanto’nun Geçmişten Günümüze Değerlendirilmesi”, Abdullah AKAT “Popüler Müziğin Küresel Erozyonu”, Yrd. Doç. Dr. Bahattin KELEŞ “Orta Asya Türkleri ile (Kazak, Kırgız Özbek) Anadolu Türkleri Arasında Yaşanan Ortak Kültürel Özellikler (Gezi, Gözlem, İnceleme ve Araştırmaların Çerçevesinde)”, Arş. Gör. Mehtap (DEDE) KODAMAN “Orta Asya’dan Britanya’ya Uçan Bir Kuş: Çift Başlı Kartal”, Öğr. Gör. Fulya SO-

YATA “Geleceğe Uzanan Kültür Köprüsü: Halk Kültürümüz”, Prof. Dr. A. Yavuz KILIÇ – Yrd. Doç. Dr. Çiğdem KARA “Yerel Kimlik Kategorisi Olarak Evlenme Geleneğini Yaşatma Olanğı Üzerine Bir Tartışma”, Yrd. Doç. Hüsnüye CANBAY TATAR “Meydan Okuyan Batı Karşısında Türk Aydınının Kimlik Sorunu”, Yrd. Doç. Dr. Taner TATAR “Sanal Kimlik Karşısında Milli Kimlik”, Dr. Mehmet DÖNMEZ “Eski ve Yeni Nitelendirmeleri Çerçevesinde Kültür Nakli”, Arş. Gör. Ersan ERSOY “Küreselleşme Kapısında Kovulan ve Baştaç Edilen Kimlikler”, Arş. Gör. Ahmet ÇETİNTAŞ “Küreselleşme Sürecinde Yeniden Yapılanan Milli Kimlikler” konu başlıkları ile poster sunumları yapıldı.

Sempozyumun ilk gününün akşamında Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Baki KOMSUDOĞLU tarafından sempozyum katılımcılarına Derbent Uygulama Oteli’nde verdiği kokteyle Kocaeli ilinin önde gelen bürokratları ve üniversite temsilcileri de iştirak etti.

Hoş sohbetlerle ilk günün yorulmuşluğunu atan sempozyum katılımcılarına ayrıca Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı öğrencileri tarafından Halk Müziği dinletisi ve Halk Oyunları gösterileri sergilendi.

Sempozyumun ikinci günü ise

Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü tarafından organize edilen Umut Tepe gezisi katılımcı misafirlere unutulmayacak saatler yaşattı.

Yine aynı günün akşamında İstanbul Üniversitesi Film Merkezi tarafından hazırlanan Kültürel Belgesel Film Gösterimi katılımcılar tarafından büyük beğeni topladı.

Sempozyum süresince misafirlerin beğenisine sunulan “Yıktım Perdeyi Eyledim Viran” Yapı Kredi Karagöz Koleksiyonu Sergisi ve Yaşar Cengiz ÇINAR “Keçe Sanatında Yeni Boyutlar” Sergisi ziyaretçiler tarafından büyük ilgi gördü.

Özverili çalışmalar ve yoğun emeklerle hazırlanan Sempozyumun

Bilim Kurulu’nda; Prof. Dr. Toktamış ATEŞ, Prof. Dr. Nermin ERSOY, Prof. Dr. Metin EKİCİ, Prof. Dr. Suat GEZGİN, Prof. Dr. Can ETİLİ ÖKTEN, Prof. Dr. M. Zeki KUŞOĞLU, Prof. Fikret DEĞERLİ, Doç. Dr. Z. Gönül BALKIR, Yrd. Doç. Dr. Işıl ALTUN, Öğr. Gör. Ahmet Turan DEMİRBAĞ ve Öğr. Gör. Sabahattin TÜRKOĞLU yer aldı.

Sempozyum Düzenleme Kurulunda ise; Prof. Dr. Toktamış ATEŞ, Prof. Dr. Nermin ERSOY, Prof. Dr. Metin EKİCİ, Prof. Dr. Suat GEZGİN, Prof. Dr. Can ETİLİ ÖKTEN, Prof. Dr. M. Zeki KUŞOĞLU, Prof. Dr. Sezer KOMSUDOĞLU, Prof. Fikret DEĞERLİ, Doç. Dr. Z. Gönül BALKIR, Yrd. Doç. Dr. Işıl ALTUN, Öğr. Gör. Ahmet Turan DEMİRBAĞ, Öğr. Gör. Sabahattin TÜRKOĞLU, M. Zeki BAYKAL ve Ekber YEŞİLYURT yer aldı.

Halk kültürüne hizmette mesafelerin engel teşkil etmediğini bu sempozyumla bir kez daha kanıtlayan Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı, gerçekleştirdiği her sempozyumu ölümsüzleştirmek ve yeni nesillere faydalı bir eser bırakabilmek amacıyla sempozyum bildirilerinin yer aldığı sempozyum kitaplarını Motif Vakfı Yayınları bünyesinde yayın haline getirmektedir. ■

Motif'ten Haberler

Motif'te Salı Sohbetleri ve Yöre Geceleri Devam Ediyor...

Motif, Geleneksel Salı Sohbetleri ve Yöre Geceleri organizasyonlarına ara vermeden devam ediyor. Gençlerin her hafta bir ilin kültürel değerlerini nakış nakış işleyerek katılımcı misafirlere sergilediği Yöre Geceleri organizasyonunda halk oyunlarından halk müziğine, yöresel yemeklerden seyirlik oyunlara kadar bir çok folklorik değer sergilenme imkanı buluyor.

Sanat camiâsından misafirlerinde iştirak ettiği bu gecelerde gençler tarafından hazırlanan yöreye ait tarihi, sosyal ve kültürel tüm bilgi ve dokümanlar tanıtım panosunda sergileniyor.

Yapılan çalışmalar, Motif İhtisas Kütüphanesi'nde sergilenerek, kaynak amaçlı kullanıma açık tutuluyor.

Kapıları herkese açık olan Motif'te Salı sohbetleri ve Yöre geceleri organizasyonları birlik, beraberlik, kaynaşma ve dayanışmayı hedeflemekte.

2006 yılında da tüm güzellikleri ile devam edecek olan Motif'te Salı Sohbetleri ve Yöre Geceleri'ne sizler de davetlisiniz.

Motif, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Fener Alayı'nda...

Ulu önder Atatürk'ün Türk ulusuna armağan ettiği 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı anısına Fatih Kaymaklığı, Fatih İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü himayelerinde Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı tarafından Fener Alayı düzenlendi.

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı ile Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü'nün geniş yönetici, eğitimci ve öğrenci kadrosuyla birlikte katıldığı ve yurt genelinde büyük bir coşkuyla kutlanan bayramda Ulu Önder Atatürk ve büyüklerimize şükranlar sunuldu.

Bu amaçla, Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı'na bağlı 100 kişiden oluşan halk oyunları kostümü giyinmiş gençler, lise öğrencileri, il ve ilçe protokolü ile Fatih halkının bir arada yürüdüğü fener alayı düzenlendi.

yında yedi bölgenin halk oyunları gösterileri de sergilendi.

Fatih Kaymakamlığı Binası'nın önünden başlayıp, Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı'nın Edirnekapı Meydanı'nda bulunan genel merkezinde son bulan fener alayı organizasyonu havai fişek gösterisi ve halk oyunları gösterileri halk tarafından büyük beğeni topladı.

Ulu Önder Atatürk'ün Türk ulusuna armağan ettiği bu anlamlı bayramda, Atatürk'ün çizdiği yolda ilerlemeyi kendisine ilke edinmiş gençler, atalarından miras kalan ve kendilerinden sonraki nesillere aktarmakla yükümlü oldukları kültürel değerlerine sahip çıkarak üzerlerine düşen vazifeyi yerine getirebilmiş olmaktan büyük huzur duyduklarını belirttiler.

Motif'in Televizyon Programlarına Yönelik Katılımı Sürüyor...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü'ne ait halk oyunları ekipleri, televizyonlar aracılığı ile milyonlarla buluşuyor.

Görsel medyada yer alan çeşitli programlarda, dünyada eşi benzeri bulunmayan güzellikteki Türk Halk Oyunlarının milyonlardan oluşan izleyici kitlesine sunulması adına gelen taleplere karşılık veren Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü halk oyunları ekipleri büyük ilgi görüyor.

TRT, Star TV, ATV, Show TV, Kanal D ve TGRT gibi birçok ulusal televizyon kanallarında yer alan programlara davetli katılan Motif'in halk oyunları ekipleri, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının da halk oyunlarına yönelik özlemini önemli ölçüde gideriyor.

Motif, yörelere ait halk oyunlarını özünden uzaklaşmadan düzeyli bir şekilde televizyon ekranları aracılığı ile Türk halkının ilgi ve beğenisine sunmaya devam etmekte.

Motif Dayanışma Çayı Renkli Görüntülere Sahne Oldu...

2005 yılını yoğun bir programla kapatıp, 2006 yılı faaliyetlerine aynı yoğunlukla hazırlanmaya başlayan Motif, bu yoğun tempoun arasında kendileri için zaman ayırmayı da ihmal etmedi.

Her detayı Motifli gençler tarafından hazırlanan "Dayanışma Çayı", gençler için yoğun çalışmalarla geçen bir yılın yorgunluğunu atmak, gönülleriince eğlenmek ve birlik ve beraberlik içerisinde hoşça zaman geçirmek için ideal bir organizasyon oldu.

Yönetim Kurulu üyelerinin ve eğitmenlerinde iştirak ettiği çay organizasyonda gençler, yönetici ve eğitmenleri ile el ele, omuz omuza halay çekip, türküler söylediler.

Böylesi güzel bir organizasyonda bulunmanın memnuniyeti ve mutluluğu içerisinde tüm Motif Ailesi, türkülerle dillenip, oyunlarla coştular.

Gençler, yaşadıkları bu hoş organizasyon sonrasında Motifli olmanın bir ayrıcalık olduğunu birebir yaşadılar ve hissettiler. Motif Ailesi'nin birer ferdi olabilmenin mutluluğunu, içlerinden gelerek eğlendikleri bu organizasyonla yaşadılar.

Urfalı İstanbul Kebapçısı

MERKEZ İstanbul Caddesi
No: 77 (Eski Adliye karşı) Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: 0(212) 570 06 62 - 583 45 89

ARMELIT

folk dance costumes

Siz hayal edin biz yapalım

Ali Baba Caddesi, No: 11 Dolayoba - Pendik / İstanbul • Tel.: (0216) 379 72 70 • Fax: (0216) 379 08 56
E-mail: armelit@mail.koc.net • Web: www.armelit.net

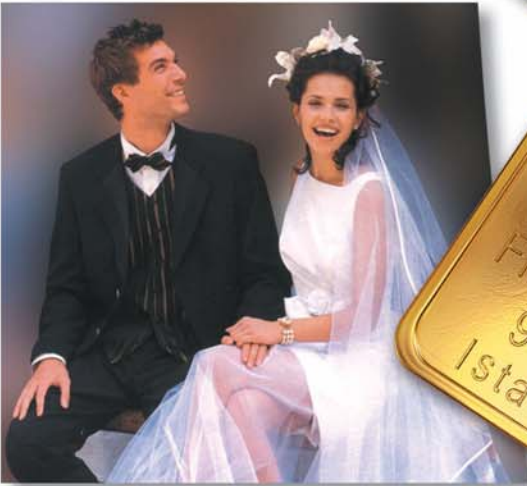
GRAMALTIN

İSTANBUL ALTIN RAFİNERİSİ'nden

bir gramdan bir kiloya
dünyanın her yerinde
paraya çevrilebilen
saf altın külçeler.

İSTANBUL ALTIN RAFİNERİSİ

Kapalıçarşı, Acı Çeşme Sokak No:12 34440 İSTANBUL

Tel: o 212 520 34 34 / 512 34 34 ● www.iar.com.tr

HALAÇ KUYUMCULUK LTD. ŞTİ.

Orient Bazaar, Nuruosmaniye Caddesi No:77 İSTANBUL

info@iar.com.tr ● Tel: o 212 519 88 00 Pbx.

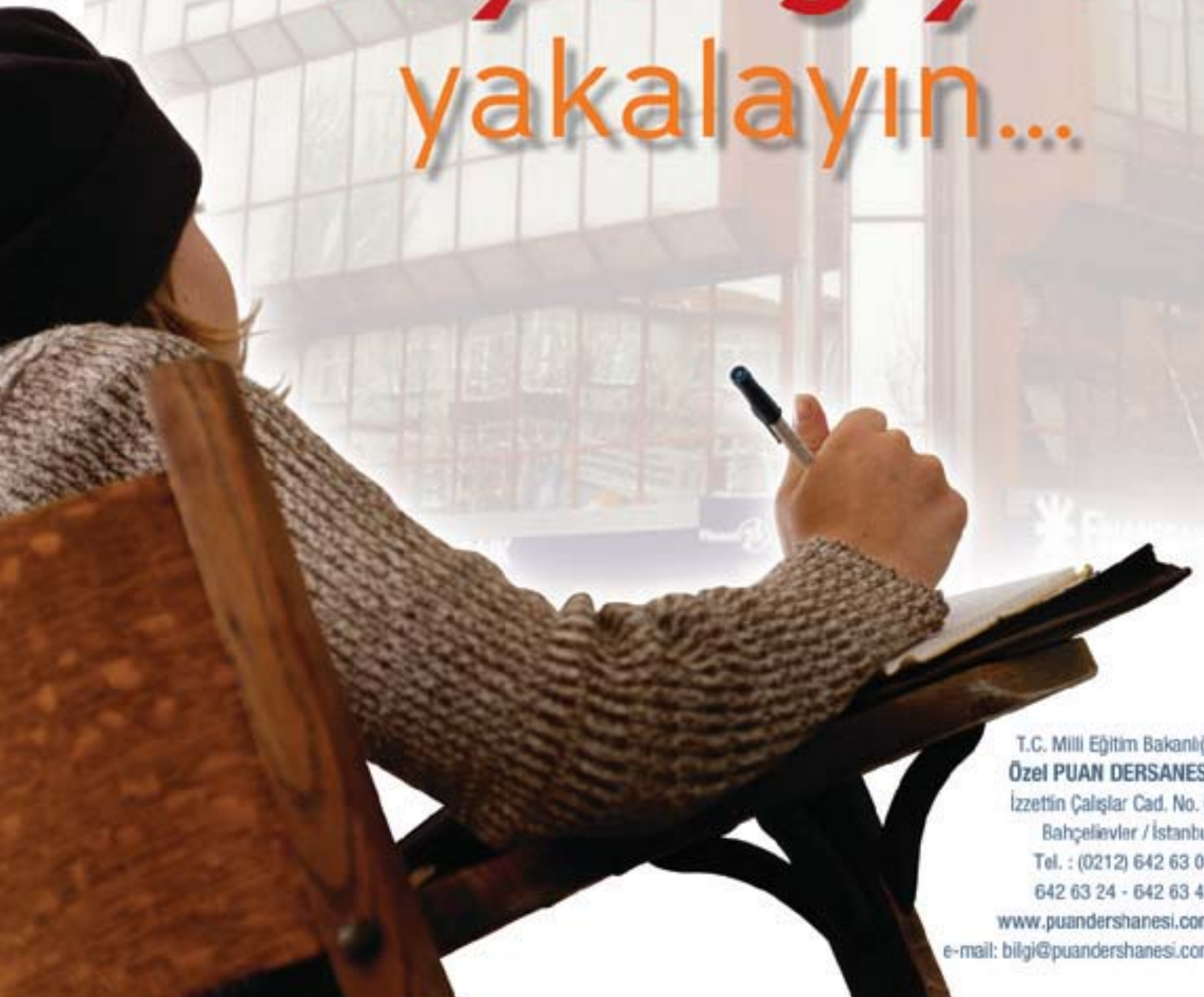

B A H Ç E L İ E V L E R

PUAN

DERSHANESİ

Başarıyı iyi bir
başlangıçla
yakalayın...

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı

Özel PUAN DERSANESİ

İzzettin Çalışlar Cad. No. 6

Bahçelievler / İstanbul

Tel. : (0212) 642 63 00

642 63 24 - 642 63 45

www.puandershanesi.com

e-mail: bilgi@puandershanesi.com

Grafik,
Ctp,
Ofset baskı,
UV baskı,
Varak yaldız,
Özel kesim,
Yapıştırma,
Tel dikiş,
Sert kapak,
Spiral,
Özel uygulamalar,
PP-PVC baskı,
Lazer kesim,
Gofre,
Dijital baskı,
Kişiselleştirme,
Fotokopi,
Özel lak ve koku uygulamaları,
Güvenlik, hologram baskıları,
Broşür Katalog, dergi ve kutu vs...

profesyonelce uygulanır
sizin **matbaa** merkezinde...

www.pinarbas.com.tr

**Pınarbaş Matbaacılık ve
Reklam Hizmetleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.**

Rami Kışla Caddesi
Topçular İş Merkezi No. 88/188
34055 Topçular - İstanbul

Tel. : 0212 544 58 77
Fax : 0212 544 29 46

pinarbas.com.tr
info@pinarbas.com.tr

technology by
HEIDELBERG

PINARBAŞ